

Finnmarkens Amt.

Til Kongen!

Sjølge Deres Majestæts naadigste Resolution, dateret 23de December 1839, meddeles herved underdanigst Beretning om Finnmarkens Amtsdistricts oeconomicke Tilstand for de sidste 5 Aar indtil Udgangen af Aaret 1840.

A. I Vest-Finnmarkens Fogderi.

1. Jordbruget.

Dette begrundes ingensteds i Fogderiet nogen Næringsvei. Forsøg med Kornavl vides i de sidste 5 Aar ikke at være anstillet. Derimod har paa søndre Side af Barangerfjorden forhen, dog ikke i de 2de sidste Aar, enkelt Mand forsøgt Potetesavl uden Held, ligesom ubetydelig Havedyrkning (bestaaende af Røper, Raal, Gulerødder og deslige) aarligen har fundet Sted ved Handelsstederne i Thanen og Næsfeby. Efter Climates Beskaffenhed synes Røpcaavl at ville lykkes bedst, ligesom Hauge dyrkning paa de fleste Steder vilde afgive Skjoffensager til indskrænket Huusbrug, og Potetesavl ubentvivl ogsaa i Lebesby, Thanen og ved Fjordene paa søndre Side af Barangerfjorden, maatte i de fleste Sommere give endeel Udbytte. Angaaende Høavlen vil det formentlig blive anført under næste No.

Som Bilag vedlægges her Fortegnelse over Jordbrugene m. v. i Fogderiet. Det bemærkes herved, at de fleste Pladse, som Indvaanerne bruge, tilhøre Staten og saaledes ikke ere matriculerede, idet Jorduddelingen efter Resolution af 27de Mai 1775 endnu kun er for en Deel fremmet i Lebesby og Kjøllefjord, Thansen og Næsfeby Thinglauge, men aldeles ikke i Badsø, Bardsø og Polmaks Thinglauge.

2. Fædrivten.

Det antages, at de ved den sidste Folketælling fremkomne Dpgaver over Creaturholdet ere stemmende med det virkelige Forhold; dog gjælder dette maastke i mindre Grad om Hensdyrholdet paa Grund af Hjælsfinernes Fordom med at gjøre Rede for deres Eigendom. Antallet af Heste er nu i Landdistrictet (Bardsøhuus Fæstning medregnet) 5, foruden at der i Bardsø By er 1 og i Badsø By 4 eller baade i Landdistrictet og Byerne 10 Stykker. Ligeledes antages Antallet af Køer og Faar i det Hele at være tillaget; kun i Lebesby og Kjøllefjord er Fædrivten og andre Næringsgilder formedelt Almuenes foruvede Forsætning aflagte. Tilværtten falder derimod paa Badsø, Næsfeby og Thansen Thinglauge. Af Gæder og Svin er et ubetydeligt

ligt Antal; af de sidste kun 2de i Landdistriktet og 10 i de 2de Byer. Den Hesteracens Forbedring kan der ei være Tale, og vides heller intet at være gjort for Forædling af stort Dvæg. Derimod er Faareracen forbedret ved Indførelse af spanske Faar til Bardeen, hvorfra den udbredtes til de øvrige Dele af Districtet.

Forbedring af England har kun i ringe Grad fundet Sted. Ligesom tilforn avles Hø fornemmelig Thanen, Næsfeby og paa søndre Side af Barangerfjorden, hvorimod egentlig Dyrtning dels slet ikke, dels i Almindelighed kun i ringe Grad finder Sted forsaavidt Træer bortihugges og Gjødsel udbringes samt Indbegning opføres. Indbegning af Engslaatterne er nu almindelig, indført i Thanen og kenytted ogsaa tildeels i Næsfeby, men ei paa andre Steder.

De Heste, som holdes, bruges til Transport af Brænde, Vand og deslige. I Thanen og Næsfeby bruges meget Kjørorer til lignende Bemed. Paa nordre Side af Barangerfjorden bruges ikke synderlig Hø til Kreaturfoder, hvorimod mest Kendsbyrmoße, som faaes fra den modfattede Side af Fjorden. Herforuden bruges til Kreaturføde Tarre, Tang, Fiskehoveder og Birketriis og paa Bardeen Gødsfæare.

I Sommertiden, at regne fra omtrent medio Juni og hen i October, eller i 4 Maaneder, holdes Kreaturerne i Marken, og antages Havnegangene overalt at være gode. Til et ubetydeligt Antal kan Hø, formedelst Brugen af de andre Surrogater, være mindre fornødent. Derimod vil dette tiltrænges under Forudsætning af et mere foreget Kreaturhold. Ligesom Vigtigheden af saadant for Districtet især med Hensyn til indfaldende mistlige Fiskerier indsees, saaledes maatte Høavling meget vel i det Større kunne drives paa søndre Side af Barangerfjorden, i Thanen, Lebesby og Næsfeby.

Ligesom Indvøanerne i Thanen og paa søndre Side af Barangerfjorden uden tvivl ere i Odfømt med Hensyn til Fædrotten, saaledes synes man af Fremtiden at have Grund til at haabe mere. Til at fremme denne vil blandt andet Uddelingen af Statens Jord til privat Eie samt Brugen af Indbegninger bidrage meget. Da extraordinaarie Uheld i de sidste 5 Aar ikke vides at være overgaaede Knehjordene, er det rimeligt, at de ere foregete.

Trang til Fødevarer er ikke betydelig, da Lever og Tran meget bruges af Almuen. Imidlertid tilføres omtrent $\frac{1}{2}$ Part af det Smør, som bruges, fra andre Steder (nemlig fra Trondhjem til Bardøhuus Fæstning og forøvrigt fra Finland) og af Tølglys Alt fra andre Steder (Trondhjem og Rusland).

3. Skovvæsnet

I de forrige Fælledsdistricter er Juru og Birkelov. Af den sidste findes derhos Noget i Thanen, Næsfeby og Lebesby. Nordre Del af Badsø, Bardsø og Kjøllefjords Sogne ere saa at sige aldeles blottede for Skov. Angaaende Skovens Bestaafenhed bemærkes, at Birkeloven paa søndre Side af Barangerfjorden aarligen skal formindskes, saa at Skoven bliver mere og mere fjernet fra Soen. Ligesaa aftager Skoven i Næsfeby, hvor deraf allerede er ubetydeligt. Ufornuftig Omgang med samme, og det betydelige Forbrug af Brænde, hvorved Bardøhuus Fæstning især kommer i Betragtning, bidrager hertil. Paa Thingene flere Gange gjorde Advarsler for Almuen om hensigtsmæssig Brug af Skoven, have ikke frugtet. I Thanen og Lebesby, i hvilket sidste dog nu kun er unge Skov, ligesom den i forstuvante Thinglaug ogsaa ei knapt tilstrækkelig i Tidens Længde, behandles Skovene ogsaa ube, medens sammeleds er forholdsdomæssig Hætte, som trænge dertil, og Dele af Strækningerne tildeels ere ubvisse til førstt Brug for enkelt Mand — en Foranstaltning, som ogsaa andre Steder maatte være nyttig, men i Badsø Sogn ikke saa vel kan fremmes, da Skoven tiltrænges af Mange, som ikke bruge Plads, hvortil Dele af samme kunde henlægges.

Mangelen af Skov troes at have medvirket til Formindskelse af Fisketallet i Kjøllefjords og Bardsø Thinglaug, hvor Almuen forøvrigt til Brænde hjælper sig med Torv og Røfved, hvilken sidste nu i mindre Mængde skal opdrive. Da Juru ei anvendes til Brænde og det Dyryn, som det Dffentlige nu fører med Juruoven fra 1836 af, finder megen Nytte, er dennes Udelæggelse mindre at befrægge. Indvøanerne be-

nytte Furuofoven, mod Betaling til Statskassen, efter aarlig paa Thinget sættende Tært, til Vaade og Huse. Derforuden erholdes og tiltrænges Træmaterialier fra Rusland. Da Saugbrug ikke eksisterer, tabes noget af Stoven derved, at Træer arbeides til Vord med Øren.

Skovproducterne Arter blive efter det Anførte Brændved, Vaadved, med Øren tilhugne Vord og Huusstemmer. Der aavirkes af samme naturligtviiis kun til Indvaanernes eget Behov.

Da Badsø og Næsby Sognes Kolfemængde er forøget, er det en naturlig Folge heraf, at Aavirket af Stovene er i Tiltagende. Det antages ogsaa, at Almuen er begyndt at faae større Lyft end forhen til Brug af Træhuse, Noget der menes at være meget fordelagtigt for dens Fremadskriden i Reenligbed og Bindskibeligbed. Nordmændene have for det meste Træhuse, hvorimod Finnerne fremdeles have Hang til Brug af Tørvgammer.

Tørv bruges til Brænde i Badsø og Badsø Sogne og i ubetydelig Grad i de øvrige Sogne. Tørvmark findes paa de fleste Steder i Districtet. Ligesom Saugbrug ikke eksisterer, saaledes finder Kul og Tjære-virkning ikke Sted.

4. Fiskeri.

Uafgaaende Dpgave over Dvantage af de forskjellige Arter af Fisk, som i Finmarkens Fjogderi, hvor Fiskeriet overalt for de Indvaanere, der ei ernære sig af Rensdyravl, er Hovednæring, i de sidste 5 Aar er fanget, — kan ikke gives, især fordi man ei bestemt kan vide hvormeget Almuen har affat til Ruskerne i Makketsiden; ligesom Liendtagernes Beregninger i saa Henseende ikke med Rytte kunne bruges, da Liendesvoig ikke skal være ualmindelig. Efter et Dverslag antages, udenfor hvad som er medgaaet til Huusbrug, i de 5 sidste Aar Fangsten at have udgjort:

471,900 Boger raa Torsf, i hvilket Tal dog indbefattes noget Huse (Kofje), Sei, Dveite (Hellefisk) samt Lange, Brosmer og deslige, som dog er ubetydeligt.

44,400 Boger raa Sei.

6,000 Boger raa Dveite; hvilket tilsammen udgjør:

522,300 Boger raa Fisk, der som Torsfisk efter Forhold overbøvedet 4 : 1 udgjør 130,575 Boger Torsfisk og for hvert Aar 26,115 Boger Ditto. Af Fangsten falder omtrent $\frac{2}{3}$ Dele paa Badsø og Næsby Thinglaug eller Barangerfjorden, $\frac{1}{3}$ paa Thanaens samt $\frac{1}{3}$ paa hvert af Badsø og Lebesby og Kjollesfjords Thinglaug. Omtrent $\frac{1}{4}$ Deel af den saaledes opgivne Fangst anslaaes at være forbrugt af Indvaanerne selv.

Fiskeriet har i omhandlede Tidrum været temmelig lige hvert Aar, taalelig godt i Barangerfjorden og Hopsfjorden i Thanaen, men daarligt overalt ved Havkysten, hvilket ogsaa de opgivne Resultater bekræfter. Rærefiskeriet i Thana-Elven er ubetydeligt, saa det maa betragtes som noget Overordentligt, at saa Tønder Aar udfiskes derfra til Rusland. Til Fiskefangsten kommer derhos Udbyttet af Tran, der antages aarligen at have udgjort til Af sætning 800 Tønder og til Indvaanernes eget Brug 500 Tønder, tilsammen 1300 Tdr. eller for 5 Aar 6500

Omtrent $\frac{2}{3}$ Dele af den hele Fiskefangst gaar til Rusland, hvilkens for det Meste assættes i utilvirket Stand, umiddelbar af Almuen til Ruskerne. Det øvrige assættes som Torsfisk (mest Rundfisk, Kofstjær mindre og andre Sorter Torsfisk ikke) til Handlende fra Hammerfest, Tromsø og Trondhjem, udfiskes til Kjøbenhavn og forbruges, dels virket og dels uirket, af Indvaanerne. Tranen assættes ikke til Ruskerne. Ved denne, som ved Fiskeriet overhovedet, er at mærke, at en Deel af Udbyttet ei kommer Indvaanerne tilgode, men medtages af de aarligen her sikkende Nordlændinger (omtrent 100 à 200 Personer). Det Samme gielder ogsaa om hvad som fanges af Musfere, der benyttede sin Ret til at fiske 1 Mil fra Kysten (aarligen i sidste 5 Aar efter Middeltallet 120 Mand).

I Fiskens og Tranens Tilvirkning antages desværre ingen Forbedring at være indtraadt. Det er en bekendt Sag, at Almuen i saa Henseende lader meget tilbage at ønske, og det er mest muligt, at de Handlende ikke i denne Henseende gjøre noget, for at rette paa dette Onde, der nødvendigvis bringer Productionen i Miscredit i den almindelige Handel. Det har saaledes været Tilfældet, at Lørfisk er returneret fra Købshavn som uaffættelig. Saalænge imidlertid de Handlende i Barangerfjorden, hvorom her fornemmelig bliver Spørgsmaal, modtage og betale godt og slet tilvirket Vare, uden at gjøre saa at sige nogen Forskjel, er Forandring til det Bedre ikke at vente.

Med Hensyn til Fiskeredsfaber antages derimod, at Forbedring er indtraadt. De flette russiske Angler ere overalt affattede og i bets Sted benyttede de bedre engelske. I Barangerfjorden, hvor Haandtsnore ikke benyttede, men Fangsten foregaaer med Line og Rodt, ere tillige Seigarn blevne temmelig almindelige. Ved Havfiskten har synderlig Forbedring ikke fundet Sted; dog har Line begyndt at komme i Brug i Vardo og især i Thanus Sogn, i hvilke Sogne ogsaa Enfelte have Rodt. Forøvrigt bruges til Fiskeriet, udenfor Baranger- og Hopsfjorden, mest Saant snøre. I det Indvaanerne i Vardo og Lebesby og Kjellefjords Thinglauge, formeddelt Mangel af Baade og Redtsfaber m. V., ikke drage den Fordeel af Fiskeriet som de ellers kunde, er Nordlændingens og Russernes Fiskeri herfor et afgjørende Beviis. Disse have Redtsfaber til at fare længere ud i Soen, og Nordlændingen driver desuden Haafjerringfangst, der, om Fiskeriet forøvrigt slaar feil, altid vil skænke en Deel Udbytte. Haafjerringfiske befatte Indvaanerne sig i Almindelighed ikke med. Nordlændingerne fange og affætte derfor, uagtet de kun fiske til Slutningen af Juli, forholdsmæssig langt mere Fisk til Russerne end Indvaanerne.

Karsagen til at Værefiskeriet i Thanen nu kun giver Ubetydeligt af sig, formodes at hidrøre derfra, at Fikken har taget Retning andetsteds hen eller fra Aftagen i Dyrenes Mængde, hellere end fra Mangel paa Drist og Midler hos de Fiskende. Udenfor Barangerfjorden og Hopsfjorden, hvor godt Baarfiske har fundet Sted, foregaaer Fangsten væsentligen alene om Sommeren (fra Juni til August incl.). I Kjellefjord, hvor Vinterfiske fordem skal have givet godt Udbytte, benyttede dette nu ikke.

Ved disse Bemærkninger om Fiskeriet er taget Hensyn til Vardo og Vards Kjøbstæder, der tillige ere at betragte som Fiskevær.

5. Dergværksdrift.

Denne Næring eksisterer ikke i Districtet.

6. Fabrik- og Haandværksdrift.

Al Fabrikker og Manufacturer kan for Landdistrictets Vedkommende Intet anføres. Heller ikke eksisterer egentlig Haandværksdrift, uden forsaavidt enkelt Person, ved Siden af anden Næring lader sig benytte til Smedes Snekkes Lommer og deslige Arbeide, samt Vaadbyggeri. Naar undtages Vaadbyggeri, hvorom Mere nedenfor, savnes aldeles ducelige Haandværkere. Kun have ved Vardshuus Fæstning, forsaavidt denne er at regne til Landdistrictet, 1 Snekker og en Smed.

7. Pinænger.

A. Sausstid.

Denne befinder sig fremdeles paa et lavt Trin. De til Fogederidistrictet flyttede Finlændere overgaae gerne i saa Henseende Indvaanerne. Gjenskandene for Huusstid ere: Hampspinden og Forsærdigelse af Fiskeredsfaber, Forsærdigelse af Badmæl, Undertrøier, uldne Læppener (Graner), Strømper og Vanter. Productet er for det meste til Familiens eget Behov og saagodt som Intet affættes udenfor Districtet. Almuen maa købe en Deel Badmæl og Klæde saavelsom Undertrøier. Til Spinden bruges endnu tildeels Haandteen, hvormod de af det Offentlige udbeulte Spinderoffe ogsaa benyttede. Til Vævning have tildeels ikke ordentlige Bævestofe.

B. Skibs-, og Waadbyggeri.

Waadbyggeriet er i Dpfomsf. De fleste Waade, som i Districtet tiltrænges, bygges her. En 20 à 30 Personer antages deraf at have god Fortjeneste, uden at Rogen hermed udelukkende beskæftiger sig. 3 Sommeren 1840 blev i Badsø Sogn bygget en Waad- eller Jagt, der antages at være over 6 Commercelaster dragtig.

C. Jagt.

I Districtet fanges Bjørne, Ulve, Ræve, Oddere, Sælhunde, Harer og af Fugle fornemmelig Kyper. Jagten drives mest af Finnene, der ubmærket vel forsaae sig paa samme. Udbyttet antages at være af Bjørne over 4, af Ulve 2, af Ræve 100 og af Oddere 10 Stykker for hvert Aar. Forøvrigt kan Udbyttet af Jagten, som ikke udgjør særskilt Næringsvei for Rogen, ikke opgives.

I Fragtfart og Landtransport af Varer medfører i dette Fogderi ingen Fortjeneste.

E. Lagen Handel med Landmandens Varer kan her ei synderlig være Tale om, da Landvæsenet i saa liden Grad her producerer noget. De i Thanen og paa søndre Side af Barangerfjorden Boende affætte en Deel Smør til Forbrug i Districtet, medens mere Lidsfærl til sammes Behov faaes fra Finland. Af Fjeldfinerne affættes til Forbrug i Districtet Rensdyrkjød og Renskind, hvorhos en heel Deel af sidstnævnte Slags og Rensdyrhorn kjøbes af de Handelnde, for at affættes, de første til Rusfere og de sidste til Kjøbenhavn. Til Indbaanernes eget Brug saavel som til Handelen erholdes en Deel Fjer.

Landkræmmerierne i Fogderiet ere ialt 11 (af hvilke dog de 3 kun drives i Sommertiden og 4 alene om Vinteren) og er med disse i Almindelighed forenet Gjøstgiverhold. Handelen med disse foregaaer meest med Fisterens Producter, og er alle Landkræmmeres Handel tilsammen omtrent at sætte ved Siden af de i Fogderiet værende 2de Kjøbstæbers. Endel af Districtets Producter henføres af Producenten til Kræmmerierne og Kjøbstæberne, og en Deel affættes paa hans Hjemsted til russiske Fartøier.

Et Marked holdes aarlig ved det Indre af Barangerfjorden, nemlig Carlsbotten, i Begyndelsen af December. Dertil har dette Marked, uagtet søgt af de fleste Handelnde i Badsø og Bards Byer, ikke været synderligen Affætningssted for Districtets Producter. De norste Fjeldfiner ere paa bemeldte Tid af Aaret i Almindelighed langt borte. Den Omstændighed, at Brændeviinsalg her har været forbudt, troes ogsaa at have været skadeligt for Markedets Dpfomsf.

F. Hg- og Duunsamlng finder næsten alene Sted i Bardsø Sogn og er ligesom Indsamling af Nuttebar, ikke af Betydning. Grunden til Fugleværenes Aftagen maa være, at de ikke fredes. Paa Verne ved Bards, de eneste, som nu vorde fredede, er erholdt i de sidste 5 Aar omtrent 150 Marker renset Duun og 20,000 Stykker Hg aarlig, er 750 m^l renset Duun og 100,000 Styk. Hg.

Hvad Districtets Tilstand i Almindelighed betræffer antages, at samme i de sidste 5 Aar er gaaet fremad, medens den med mere oplyste og sædelige Beboere kunde være bedre end den er. Ævrigt bemærkes:

1. Over de i sidste 5 Aar ihinglaeste og aflæste Gjeldsbreve m. W. følger Tabel. Deraf erholdes indtækt for dette Fogderies Bedkommen: e kun liden Værdning til Bedømmelse af Forholdene. Almuen er paa de fleste Steeder i Regningsgjeld til de Handelnde, og ansættes denne til for hele Districtet, Byerne Badsø og Bards medberegne, omtrent at udgjøre 10,000 Spd. Meget af denne Sum vil identivól aldrig blive betalt. Almuen, især i Næsby og Lebesby Sogne, attraaer selv ikke at befries for samme, idet de sædvanligen kun søge at erhverve for strax at fortære. Gjelden troes i de sidste 5 Aar ikke at være tiltagen, og der gives i Badsø Sogn en heel Deel gjeldfrie Familier, ligesom ogsaa i Næsby og Thanen, i hvilke sidste endog undertiden de Handelnde skulle staae i temporært Gjeldsforhold til enkelte velstaaende Almuesmænd. Fjeldalmuen er gjerne gjeldfri.

2. Ordentlige Tjenestefolk især af Dvindelkønnet savnes overalt i Fogderiet, da de Unge, formedelst den lette Afgang til at ernære en Familie, tidlig sætte egne Huusholdninger. Lønnen for en Tjenestefolk varierer fra 16 til 26 Spd. og for en Tjenestepige fra 7 til 12 Spd. Dagarbejdere lønnes med 1 Ort 16 $\frac{1}{2}$ à 2 Ort 12 $\frac{1}{2}$ paa egen Kost. Tjenestefolkene fordrer i Almindelighed at holdes godt, medens deres Arbejde en stor Deel af Aaret er kun ringe.

3. Dparbedede Kjørebøier eksistere ikke uden forsaavidt ubetydelige saadanne Bøier findes paa Bardoen; nemlig i Nærheden af Fæstningen og mellem denne og Byen.

4. Bygdemagaziner findes ikke.

5. Sparebanker og Assurancesforeninger findes heller ikke.

Som leilighedsvis ovenfor berørt er Bindslibeligheden og Sædeligheden hos Folket ikke saadan som det var at ønske. Meget tilbage staae i saa Henseende de paa nordre Side af Barangerfjorden samt i Lebesby Boende, hvor Drifværdighed og Mangel paa Sands for Ghyev og Mennesket værdigt Liv paa en ubehagelig Maade fremtræder. Fra de forstævnte danner dog det i de senere Aar meer og meer af Nordmænd boende Sted Ekkesen en hæderlig Undtagelse. Ugesaa fortjener at berøres, at endel Finna i Næsøby Sogn (nemlig Carlsbotten) i de senere Aar ere gaaede fremad i Alderslighed og Bestand. Fremdeles findes en mere ordentlig og driftig Almue i de forrige Fælledsdistricter. Da disse Steder, som i Fortiden formentlig neppe behøvedes, i de senere Aar ere blevne mere befolkede, uagtet de derfra i den mere ugunstige Aarstid faarsfulde Skæiser have bortryddet mange Mennesker, kunde bemeldte afføndret beliggende Egn, der uden tvivl er udfyret med Fordelse ved Klima, Skov og Grøsvært, fortjene det Offentliges Opmærksomhed. Næsten alle (omtrent 8 Familier), som deels have Ren, deels nære sig ved Fiskei, men indtil denne Tid ikke have været behandlede som Norske, men derimod efter Sigende været Sletter i Rusland, ville nu, overensstemmende med deres Wnske, blive i alle Henseender behandlede som Underaalter af dette Land.

At Districtet er i Tiltagende, kan ikke anvendes paa Stederne ved Harkysien, hvor snarere det Modsatte er Tilfældet, forsaavidt angaar Følketal og Formue. Aarsagerne hertil ere formeentlig flette Fiskeier og Mangel paa Skov m. M.

Fjeldsfinernes Tilstand antages at være den samme som forhen og deres Formue er snarere forøget end formindsket. De høist skadelige Rentyerier og Anmærkning af Eiendomsreen formodes at være aftaget, uagtet de vistnok ikke ere ophørte.

Til Baddø og Næsøby Sogne ere flere Finlændere (Dvæner) i de senere Aar indvandrede. Uagtet det for det Meste er de mindre dygtige Lemmer i sin Hjemstavn, som søge til Finmarken, ansees deres Nedsættelse sammesteds dog for en Fordel. Til Fortrængsel for Indvaanerne have de dog ikke været. Det er kun Skade, at mange af disse Folk have Hang til idelig Flytning fra et District til et andet.

Bardo Kjøbstad.

1. Handel.

Denne drives nu alene af een Kjøbmand, hvorvel en Andens Enke endnu har Handelsret i Byen. Ved Handelen benyttes kun een Væjant. Samhandelen med Landdistricter kan ikke være betydelig formedelst den nærboende Almues ringe Antal, og dens Frihed til at afsætte sine Producter i Markteden til Andre end Sæters Handelsende. Handelen paa det ene i Sognet værende Strammerleie, der alene drives om Sommeren, kan kun betragtes som hørende under Byens Handel, med hvilken den er forenet. Naar de i selve Byen boende Fiskere, hvis Næring aldeles falder sammen med Landdistricterets, medregnes, antages Affætningen til Byen omtrent at have udgjort i de sidste 5 Aar: aarlig 1800 Boger raa Torff og ubetydeligt Sei m. m., er i 5 Aar 9000 Boger Fisk, hvorefter vel $\frac{1}{4}$ Parten er afskændet som Torff (Rødfisk); samt ligeledes aar-

lig 60 Tønder Tran eller for 5 Aar 300 Tønder, der for det Meste er affat af Almuen som Lever. For disse Producter have Indvaanerne væsentligt modtaget Levnetsmidler og andet Fornødent til Huusbrug.

2. Skibsart.

Skipperborgere gives ikke. Forjaaviddt Brug for Skibsferere have, benyttes dertil Personer, som have nogen Erfaring i Søvesenet, uden at være egentlige Navigateurer. Ved Vardøhuus Fæstnings Brændefartoi er en fast Fører, som boer i Byen.

3. Haandværksdrivt.

Denne har ingen Fremstridt gjort i de sidste 5 Aar, og gives ingen Haandværkere uden saadanne, som befinde sig ved Vardøhuus Fæstning, nemlig 1 Smed og 1 Snekker. Ellers forrette de til Fæstningsarbejde Høndømte og enkelt Almuesmand noget Haandværksarbejde. Om Affætning af Haandværksarbejde udenfor Districtet, kan ei være Spørgsmaal.

4, 5, 6. Bergværksdrivt eksisterer ikke og af Fabrik- og Industrianlæg intet andet end 1 Tranbrænderi, der er beskrevet i hofølgende Tabel. Skibs- eller Vaadbyggeri eksisterer ikke.

7. Jordbrug

finder ikke Sted. Kun ved Vardøhuus Fæstning have nogle dyrkede Engpletter. Ellers avles Hø til Kreaturfoder, der ogsaa bestaaer af Gødskaar, Tarre, Vikeris og Fiskebøveder, paa udprægede Strækninger fornemmelig paa Fæstlandet. Ugsom Creature gaar meget ude om Vinteren, saaledes holdes Faarene for det Meste paa Der hele Vinteren.

Med Hensyn til Kjøbstadens Tilstand i Almindelighed vedlægges Dpgave over de i sidstforløbne 5 Aar tvingtæste og aflæste Gjeldsbreve m. M., hvorhos bemærkes, at Aarslounen for en Tjenestekarl anslaaes til 16 a 20 Spd. og for en Tjenestepige til 8 à 10 Spd. og endelig en Daglønners Fortjeneste til 1 Ort 16 f. à 2 Ort pr. Dag paa egen Koft.

Længden af Kjørevei ved Byen er omtrent $\frac{1}{2}$ Deel Mil og gaar Beien gennem Byen til Fæstningen og en denne tilhørende Brygge samt 1 Krudthuus. Ved Beien er intet foretaget i de sidste 5 Aar.

Dver Antallet af de stattepønde Indvaanere, som alle ere Nordmænd, m. m., følger Dpgave.

I det Byens Tilstand væsentligen er den samme som forhen, har dog Handelen i de sidste 3 à 4 Aar erholdt en Tilvæxt ved Tilførsel af Tran fra Fiskere i russisk Finmarken, der aarligen her udgjør nogle hundrede Tønder.

Efter flere uheldige Udsald af Expeditioner til Spidsbergen paa Hvalrosfangst m. m., ere saadanne fra Vardø indstillede, efterat sidste Forsøg blev gjort i 1836.

Væds Kjøbstad.

1. Handelen med Landdistrictet er her større end i Vardø, men dog ikke betydelig. Naar de i selve Byen boende Fiskere tages med i Betragtning, antages Affætningen fra Landet til Byen at have udgjort i sidste 5 Aar: aarlig 25,000 Boger Fisk efter dens Vægt i uirket Tilstand, er for 5 Aar 125,000 Boger Fisk. Heraf er den største Deel udgaaet som Torsfisk til Kjøbenhavn og indenrigske Steder, efterat være tildeels tilvirket af Kjøbmanden selv. Af Tran antages i samme Tidsrum ligeledes aarligen at være affat i Byen af Almuen meest som Lever og tildeels som slet brændt Tran 300 Tdr., er for 5 Aar 1500 Tønder. Herforuden affætter Almuen en Deel Skind af Harer og Rensdyr samt Hjar m. v.

2. Skipperborgere gives ikke.

3. Kun een Haandværker har Borgerkab, nemlig en Vødkter. Forøvrigt arbejder en Kjøbmand tildeels som Snekker og en anden som Stræbder.

Til Lømmernands- Stræbder- og Stomager- Arbejde bruges ellers Almuesmænd. En Smedsvend agter nu at nedsette sig paa Stedet, som i de sidste Par Aar har manglet saadan Haandværker. Da saaledes

Haandværksdrift endnu ikke synderlig er kommen i Gang, kan det heller ikke være Spørgsmaal om Afstætning af Haandværksarbejder udenfor Districtet.

4. **Fabrik- og Industri-Anlæg** finder ikke Sted. Tranfogning foretages af Kjøbmænd tildeels under aaben Himmel. Derhos har een Kjøbmand en mere ordentlig Indretning for Tranfogning, hvorfor dette, som Tranbrænderi, er anført i hofølgende Tabel.

5. **Bergværksdrift** eristner ikke.

6. **Skibs- eller Baadbyggeri** heller ikke.

7. **Jordbrug** kan heller ikke siges at finde Sted. Ikke engang dyrkede Engsletter haves, hvormod nogle se Haveværtter, saasom Røper, Kaal og deslige produceres i ubetydelig Qvantitet. Med Potetedyrking forsøges fremdeles, dog de fleste Sommere uden Held. Kreaturfoder haves i Hø til Heste alene, (hvilket saaes paa udyrkede Steder blandt Fjeldene udenfor Byen), samt til andre Dyr i Kemose, Fiskehoveder og Tarre. Enkelte agte nu at dyrke en Deel af Byens Grund til Høavl.

Med Hensyn til Byens Tilstand i Almindelighed vedlægges Opgave over ihinglaeste og aflæste Gjeldsbreve m. M. Aarslønnen for en Tjenestekarl anslaaes til 26 Spd. og for en Tjenestevige til 13 Spd. samt Daglønner for en simpel Haandarbejder paa egen Kost til 2 Ort. Ordentlige Tjenestefolk mangle. Indflyttede Dvæner, især af Dvindelønnen, bruges derit. Kjørbare Vie haves mellem Byens Huse, men elers ikke.

Idet Opgave over Antallet af de stattevænde Indvaanere m. M. i Vadso By medfølger, bemærkes, at Størstedelen af Indvaanerne ere Nordmænd, der fra ældre Tider have beboet Stedet. Nye Tilflyttede ere Dvæner, der udgjøre omtrent 11 bosatte Familier, foruden en Deel, som ere i Tjeneste hos Andre. Lapper boe ikke paa Stedet. Nogle Nordmændsfamilier ere i den senere Tid fraflyttede Byen, sombedentlig af sine Narfager, hvoriblandt den i overordentlig Grad herstende Drifselvdiqhed hos Stedets Beboere.

Idet Kjøbstadens Anlæg uden tvivl har bidraget til at Dvæner indvandre, og at Productionen derved bliver større, er det tvivlsomt om samme i synderlig Grad har befordret Districtets Vel. En ikke liden Deel af Kjøbmændenes Erhverv baseres paa Almuens uylfkelige Hang til Brændevin. Da omtrent Halvdelen af den til Afstætning bestemte Fiskeavling aflæstes af Almuen umiddelbar til Ruslere og Frihandlere, er Omsætningen med Almuens Varer, som ovenstaaende Opgave viser, ubetydelig for 5 à 6 Kjøbmænd, (En har nemlig Værgesfab uden endnu at have etableret sig), medens bemeldte Omsætning dog udgjør den væsentligste Næring ved Siden af Omsætningen af en 3 à 400 Tønder Tran, som i de sidste 3 à 4 Aar ere tilførte af Fiskere fra ruskist Finnmarken. Mangel paa Eniqhed hos de Handlende saavel som paa Sands for at forbedre Almuen og derved Productionen og en varigere Handelsforjenselse, spores altsor meget. Den hele Form for Sambandelsen med Almuen er derhos formeentlig hinderlig for dennes Opkomst i Lyt til Erhverv og sounstiq Deconomi. I Almindelighed klages i denne Henseende over Mangelen af rede Penge, idet Kjøbmændene paatrænge Almuen Vare for Vare, hvorved denne ofte, da den kun i særdeles Tilfælde kan faae Penge, nesdes og fristes til at modtage Ting, hvorfor ei haves hensigtsmæssiq Brug og in specie til at tage Værdvini. Egentlig kan dog det Skjæve heri ikke saameget bestaae i afsjort Vullte hos Kjøbmanden til at udgive rede Penge, naar Varer frembydes for den viefelge paafende Priis, da Concurrenzen herit er for stor og Pengetrang hos de Handlende ikke spores, medens vistnok Almuens rede Penge maa faaes fra Stedets Handlende, aldenstund Ruslerne kun aflæste Nødveniqhedsvarer og Frihandlerne i Almindelighed ligeledes kun frembyde Varer, om ikke just Nødveniqhedsvarer. Den fornemste Karsag til at Handelen saa at sige ene og alene bliver Tuffhandel, troes derimod at være en fra ældre Tider indført forskjellig Udtryksmaade for Priser paa Vare mod Vare, beregnet i Penge, og Vare directe anført i Penge. En Bog Meel gaer saaledes i Tuffhandel for 4 Ort, medens den for Contantur selges for 2 Ort 12 s., og paa lignende Maa-

de er Forholdet med alle andre Varer. Almuen er formodentlig herved iffe istand til at løsrive sig fra den Forestilling, at dens Producter skulle gjøre ligesaa meget i virkelige Penge, som den gjør i Beregning efter Penge, hvor den paa Indkjøbs- og Udsalgsvare af Kjøbmændene fingerede høiere Priis anvendes. I Forbindelse hermed staaer Brugten af en Deel russiske og tildeels danske og svenske nu iffe mere gjældende Kobberpenge. Naar Producenten iffe modtager Vare, erholder han gjeene saadanne, for hvilke han, uden at kunne anvende dem til at betale Gjæld, offentlige Afgifter o. dsl., igjen i sin Tid maa modtage Varer. De her berørte Misligheder finde desværre ogsaa Sted paa Kræmmerleierne i Øst-Finmarken, men iffe i Vards By.

Da Vadsø Byes Landdistrikt med Hensyn til Folkemængde og Production er og maa blive lidet, er det tvivlsomt om Byen, især under de nu bestaaende Indstrænkninger for Finmarkens Handlende, kan opnaae nogen Betydning. Skulde russiske Hæstere vedblive at forøge deres Tilførsel af Tran, vil dette formeentlig støtte Handelen noget. Den Ulfik, at russiske Fartøier fra Hvidese ere medgivne en Handelsbetjent for under Kjøbmandens Navn, men i Virkeligheden for Russens Regning, at tilforhandle sig Fisk af Almuen ved Vaarsfiskeriet i Carlsbotten, har forhen været gjængs, men troes nu at ville ophøre til Fordeel for de Handlende.

B. I Vest-Finmarkens District, indbefattende Alten og Hammerfest Fogderi.

1. Jordbruget.

Naturen har i dette District lagt uovervindelige Hindringer i veien for Agerbrugets Fremme. Det eneste Sted, hvor dermed gjøres Forsøg, er Alten. Efterat samme i flere Aar er mislykket, har man i sidste Sommer avlet modent Byg og Havre, som dog iffe har afgivet over 4 Fuld. Potetes dyrkes flere Steder i Alstens Fogderi og har afgivet indtil 10 Fuld; hvorimod de Forsøg, som dermed have været anstillede paa andre Steder, saasom af et Par Opdydere i Nipperfjorden og Hammerfest Sogn, ere mislykkede i den Grad, at det maa anses som decideret, at denne Rodsort iffe kan modnes eller trives der. Næppevål, hvormed flere Almuemænd i Alten have besattet sig, har lykkedes taalelig godt. Ved Agerdyrkingen benyttet, som ialmindelig i Riget, Plov, Harv, Spade og Halle. Havedyrking finder ogsaa Sted i Alten, dog kun af de conditionerede Familier og giver ret godt Udbytte af Kjøkkenurter. I Haverne sees plantede Ribb og Bringehærbuske, men disse give sjelden modne Var, hvorimod vildtvorende Ribb stundom modnes. Forskjellige Slags Blomster pryde derhos Haverne. Den Fremgang til det Bedre, der spores med Hensyn til Jordens Dyrkning, skyldes fornemmelig de Indvaanere, som ere indvandrede fra det sydlige Norge, idet de ved Groftgraving og Bortrydning af Krat og Buske, søge at gjøre sig Jorden nyttig.

Veblagte Tabel viser Antallet af Jordbrug og Jordhytter, ansatte i Statsstyld under Benævnelse Kjør og Faar i Hammerfests Fogderi. Brugenes Antal er dog større end i denne Tabel angivet, fordi flere saadanne iffe ere styldagte. For Alstens Fogderi vedlægges en lignende Tabel over Jordbrugene. Det bemærkes med Hensyn til disse Tabeller, at Styldbenaævnelserne Faar er en Underafdeling, hvoraf gaar 8 paa en Koe.

2. Færdigten.

De for Høavlen ugunstige Aar 1836, 1837, 1838 og 1839 have havt stabelig Indsydelse paa Dvæghøavlen, hvorimod 1840 Naar gode Høstet igjen, idemindste tildeels, vil oprette det Tabte. Kreaturenes Føde bestaaer foruden Høet, som det almindeligste, især i Fisk, Tarre, Tang og andet Søgræs. Almuens forarmede Tilstand i Alten nøder den til at sælge en stor Deel af Høet til Alstens Kobberværk, hvorved den sættes ud af Stand til at holde saamange Kreature, som den ellers kunde. Det er glædeligt at erfare hvormegen større Pris Almuen i Alten nu sætter paa sine Slaatter, end tilforn. Mange af disse, som forhen have ligget ubenyttede, ere nemlig nu tagne i Brug. Slaatternes Udflisning af det Fællesflak, hvori de tildeels ere, hvortil Lovgivningen har aabnet Afgang og Drets Majestet ved Resolution af 22de Sept. 1835 har foiet

Foranstaltning, vil forhaabentlig virke til Dvægavlens Fremme. Et Par Almuesmænd i Allen have i senere Tid holdt deres Kreature paa Sæteren om Sommeren, og da dette antages at svare Regning, er det rimeligt at flere ville følge deres Exempel. I Loppens Præstegjeld trives Dvægavlens bedre end i Allen, hvortil fortrinlige Græsgange meest bidrage. Derfra forlynes Allens Kobberværks Arbejdere med en stor Deel af det Kjøb de tiltrænge. Der er i det Hele ikke gjort meget til Forbedring af Dvægavlens, dog har i det mindste en Mand — Handelsmand Ulid i Havosund — anskaffet sig Køer fra Rusland af stor hollandsk Race, og man erfarer at denne, trods hvad man har troet, under tilbørlig Nægt trives godt ved Sofanten.

Productet af Fedtvarer er isærdeleshed i Hammerfests Fogderi ikke tilstrækkelig til Districtets Behov, hvortil den hovedsagelige Grund maaskee er at søge i at Almuesmændene, ved Udrustning til Fisterierne, deraf har et stort Forbrug.

Angaaende Reensdyrene maa Amtet henholde sig til hvad derom er anført i Høvelbaarne Hr. Amtmands Buds underdanigste Indberetning til Deres Majestæt dateret 29de Februar 1836, nemlig:

„Da Reensdyrene ikke blot yde Alt, hvad Hjeldfinnerne behøve til sin Underholdning, men ogsaa afgive et vigtig Bidrag til de øvrige Indboaneres Næring og Velskædning, ere Reensdyrene i denne Henseende en væsentlig Fordeel for Districtet; men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at Renernes aarlige Vandringer fra Hjeldet ned til Sofanten og tilbage, lægge store Hindringer i veien for Jordbrugets Opkomst. Foruden den Skade, Renerne forarsage ved deels at nedtræde og deels at affise Græsset, skal det ogsaa være Tilfældet, at Dvæget aldeles ikke vil græsse paa den Strækning, hvorover en Reenhjerd kort forud har passeret. Klagerne over gjensidige Fornærmelser mellem de Fastboende (Bomændene) paa den ene Side og Hjeldfinnerne paa den anden, have stedse været hyppige, men ere i den senere Tid tiltagne Aar for Aar. Aarsagerne dertil maae deels søges i Renernes vorende Antal, deels i den hos Bomændene efterhaanden vaagende Hyst til bedre at benytte og fæde deres Jorder, men især i den Omstændighed, at Finnerne ere blevene overtydede om, at Reenhjorderne, naar de om Sommeren overlades til sig selv, uden Bevogtelse eller Tvang, trives og formeres bedre, end naar de stedse holdes under Bevogtning, hvorfor Finnerne nu om Foraaret lade Hjorden selv søge ned til Sofanten, hvorimod Eierne seist nogen Tid efter indfinde sig for at samle Renerne. Efter gjældende Bestemmelser ere Finnerne vel pligtige til at oprette den Skade, deres Rener forarsage, men da Eierne sjelden anskaffes ved Hjorden paa den Tid, Skaden skeer, har Bomanden vanskeligt ved at faae nogen Erstatning, og om han end saar Eieren opspurgt, paaflyder denne sædvanlig, at det ikke er hans, men andre Finneres Rener, der have forarsaget Skaden. Dersom Bomanden tager sig selv tilrette ved at nedskyde nogle Rener — thi at fange dem levende forstaaer kun Finner, — da ublader Eieren ikke snart at melde sig og klage over Fornættelse, og Bomanden udsætter sig derhos for en soelig Hevn. Ikke sjeldent er det ved saadanne Leiligheder kommet til voldkomne Optrin. At hindre dette Uvæsen maa saaledes være en ikke uvigtig Gjenstand for det Offentliges Opmærksomhed, og Amtet har derfor anmodet Besjinnmarksens Fogderi om paa indværende Aars Hjeldtjehing at indstærpe de norske Hjeldfinner deres Pligter med Hensyn til Renernes Overfytning. Den Skade, Renerne her forarsage, hidrører imidlertid ikke blot fra de norske Hjeldfinneres Rener, men ogsaa fra de hidsejende svenske og russiske Finner. Denne Gjenstand har derfor ogsaa været omhandlet mellem de Commissairer, der fra Norff og Ruessif Side have været befalede til i Hællskfab at tage under Overveelse, hvorvidt det maatte være hensigtsmæssigt at bibeholde alle de Bestemmelser, der indeholdes i Grændsecontractaten af 1751, eller deri at gjøre Forandringer, og det kan saaledes formentlig haabes, at der med Hensyn til de russiske Hjeldfinneres Overfytning snart vil erholdes nærmere Bestemmelser; og da det anses nødvendigt, at der ogsaa

for de svenske Finneres Vedkommende afgives lignende Bestemmelser, har Amtet derom gjort Forestilling til det Kongelige Finants-Departement, ligesom Amtet ogsaa har anmodet Norbottens Landbankcellé om, ved Beskjendtgørelse i Lehneth, at indskræppe de der hjemmehørende Finner deres Pligter under Dverstyningen til Norge.²

Saadan Uenighed mellem Lapperne og Bomændene, som anført, har ogsaa i senere Aar, især i Senjen og Tromsø Fogderi, fundet Sted. Sævidt vides har den af Deres Majestæt naadigst anordnede Commission, hvori D^rr. Amtmand Bux og Foged Hauge deltog, til Hensigt at ordne de Forholde, som have givet Anledning til deslige Stridigheder.

Kreaturholdet antages iøvrigt at være i det Hele omtrent saaledes som samme ifølge de af Finants-Departementet udgivne statistiske Tabeller var den 29de November 1835.

3. Skovdristen.

Districtets betydeligste Skov er i Allen-Talvigs Præstegjeld, bestaaende af Fyrre og Birk; ogsaa i Ripperfjorden er nogen Birkeskov og i Porsangerfjorden Fyrre- og Birkeskov. Disse Skove, som tilhøre Staten, afstige aarlig, hvortil Marsagerne ere desl Træernes langsomme Væxt under Egnens haarde Klima og desl formeentlig en Bestemmelse i Lovgivningen, at nemlig Brænde og anden Trælast ikke maa tilføres Stedet fra Nordlandene, derunder indbefattet det til Finmarkens Amt nu hørende Senjen og Tromsø Fogderi, hvilket foranlediger stærkt Forbrug af Districtets Træmaterialier; cfr. Placat af 7de August 1752, Lov om Saugbrugsvesænet af 8de Juni 1818 § 6 og Toldloven af 28de Juli 1824 § 5. En Folge heraf er det ogsaa, at Træmaterialier faae høiere i Pris i Finmarkens end i Senjen og Tromsø District; medens en faavn Brændebrænde saaledes kjøbes i Tromsø for 7 à 8 Ort, koster den i Hammerfest 3 Spd. Ophævelse af nyseævnte Lovbestemmelser, forsaavidt de forbyde Udførsel af Træmaterialier fra Nordlandene samt Senjen og Tromsø Fogderi til Finmarken, vilde uden tvivl være stemmende med Retfærdighed og Tidens Fordringer om Næringsfrihed, Menst samme paa den anden Side formeentlig vil have til Folge, at Skovene i Senjen og Tromsø vilde blive endmere medtagne ved Hugt end de nu ere. Tromsø By vilde dog have Skade af bemeldte Lovbuds Ophævelse, da Prisen paa Brænde, som Folge deraf, vilde stige sammefteds.

Det bidrager ogsaa meget til Skovenes Aftagen i Districtet, at det ansees fornødent at indvilge, at aarlig skal afgives, mod den bestemte Recognition, fra Statens Skov i Allen 200 Favne Brænde og i Ripperfjord 150 Favne ditto til Hammerfest By. For Aaret 1840 er endvidere bevilget denne By 100 Favne Brænde af nedblæste og fortørrede Træer fra Allens Skov, med sædvanlig Betaling. Skoven i Ripperfjorden er dog nu saa medtaget, at den om nogle Aar neppe vil kunne afgive det Fornødne til Egnens egne Beboere, af Porsangerfjordens Skov kunne Beboerne deromkring ikke engang erholde det Fornødne. De maa derfor tildeels benytte Løv til Brændsel eller Raskved. Til Districtet, især Hammerfest By og Fogderi, indføres en Deel Træmaterialier fra Nummedalen i nordre Trondhjems Amt og fra Rusland. Ved Allens Kobberværk benyttes Steentul ikke alene til Værkets Drift, men ogsaa tildeels i Kalkelovne og paa Skorstene. Dgsaa i Hammerfests By er begyndt med Brug deraf, men som falder meget kostbart paa Grund af at det maa transporteres fra England.

Nogle faa Haandfauge findes i Districtet, hvorpaa af Eierne kjøres noget lidet til Huusbehov. Kun een Vandfaug er der, nemlig i Løvelen i Allen-Talvigs Præstegjeld. Den er ansat til en aarlig Skjærsel af 35 Tylter Lømmen, har en Mester og 4 andre Arbeidere, cfr. vedlagte Bilag.

4. Fiskeriet.

Udbyttet af de forskellige Fiskearter, der tilberedes som Handelsvare og afhændes til Handelsmændene i Districtet, ere, efter de Oplysninger som desl Handelsmændene have meddeelt og som desl ere erholdte ved Underfølgelse af Størrelsen af den erlagte Tiende, for de sidste 5 Aar i Gjennemsnit opgivet saaledes:

I Alten's Fogderi:

Rottfjær omtrent	12,800	Boger.
Rundfist	"	24,580	—
Lørret Sei	"	25,304	—
Raasei	"	6,535	—
Raatorst	"	13,600	—
Dweite	"	1,624	—
Raa Lange	"	50	—

Tran ei opgivet.

I Hammerfests Fogderi:

Rottfjær omtrent	12,500	Boger.
Rundfist	"	6,400	—
Lørsei	"	9,950	—
Raasei	"	4,250	—
Raatorst	"	13,200	—
Tran circa	2,000	Tønder.

Det maa dog bemærkes, at det betydeligste Fiskeri om Foraaret og Sommeren drives af Nordlændinge (fra Nordlands Amt samt Senjen og Tromsø Fogderi), samt at i den saakaldte Makkeid — fra 1ste Jult til 15de August — afhændes en betydelig Deel Raafist af Almuen directe til russiske Skibsførere mod Rugmeel. Disse Producter ere ikke indbefattede under bemeldte Dpgaver, og det er en Umulighed med nogenlunde Nøjagtighed at bestemme deres Qvantitet, ligesaalidt som nogen Dpgave har meddeles over Qvantiteten af den Fisk, der forbruges i Districtet, hvilket dog ikke er ubetydeligt, da Fisk er Indvaanernes vigtigste og væsentligste Føde. Fiskerierne have i det Hele været mindre heldige i de sidste end i de næstsidste 5 Aar, og det uagtet hensigtsmæssige Fiskerestfaber, saasom Liner, Seigarn og Seinet af flere Fiskere i den senere Tid ere anstaaede.

Erfarne og med det Locale bekjendte Mænd have yttret den Formening, at Grunden til Fiskeriernes Forsald i de sidste Snees Aar tildeels ligger i den tiltagende Mængde af Haakjerringer paa Bankerne eller Grundene udenfor Kysterne, hvilken Rottfisk opsluger de mindre Fiskarter og strammer dem bort fra deres vanlige Vandringer fra Dybet over Grundene og ind i Fjordene. I saa Fald vil det Interessentskab, som i Sommeren 1840 har dannet sig paa Hammerfest til Bankfiskeriets Fremme, samt de lignende Interessentskaber i andre Dele af Amtsdistrictet, hvilke i næste Sommer (1841) skulle begynde sin Virksomhed, formeentlig have en gunstig Indflydelse ogsaa paa Fiskerierne ved Kysten og inde i Fjordene. Haakjerringfiskeriet har nemlig hidtil kun i en ubetydelig Grad kunnet drives, da de aabne Baade, hvormed Almuesmændene ere forsynede, ikke ere stikede til dette Fiskeri, der for største Delen drives flere Mile ud i det aabne Fjshav, hvorimod det i Sommeren 1840 med Held er blevet drevet af bemeldte i Hammerfest By dannede Interessentskab, som udiustede 2de smaae Dæksfartøier, af 32 Commercelæsterns Drægtighed, med nogle og tyve Mands Besætning, og som fik et Udbytte af over 360 Tønder Lever, der folgtes i Hammerfest ved Auction til omtrent 7 Spd. pr. Tønde.

Et i Alken-Talvigs Præstegjeld dannet Interessentskab for at drive Fiskeri paa Bankerne, har affendt en Person til det sydlige Norge, for der at indfiske 2de smaae Dæksfartøier til Brug for Diemebet. Hvalrosfangsten paa Spidsbergen, Veeren-Eiland og andre Der i Nord-Fjshavet, hvilken drives for det mest for Hammerfests Kjøbmænds Regning, har i 2 Aar været middelmaadig, i 2 Aar ganske god, hvorimod Expeditionerne til Spidsbergen Sommeren 1840 have været forbundne med betydelige Tab.

5. Bergværksdrift

finder ikke Sted i Districtet unbtagen forsaavidt angaaer et Kobberværk, nemlig Alstens, skjønt der paa forskellige andre Steder er Kobbermalmanvindinger, hvoraf nogle skulle være lovende. I Alstens-Talvigs Præctgjæld under Alstens Fogderi er beliggende Alstens Kobberværk i en snæver Fjord, kaldet Kaasfjord paa Vestfiden og ved Bunden af Alstens Fjord. Det eies af et Interessentskab, hvis Medlemmer fornemmelig boe i England. Værket har flere Gruber. For nærværende Tid arbeides i Kaasfjorden paa 6 forskellige, mere eller mindre lovende; men en rigere Grube eller Gang, kaldet Neipas, haves i Alten, omtrent $1\frac{1}{4}$ Mil fra Kaasfjord og $\frac{3}{4}$ Mil fra Handelsstedet Voseføy, hvorfra Værksbestyrelsen har anlagt en Kjørevei til samme Grube. Ved alle Gruber i Kaasfjord er til Lettelse ved Malms- og Material-Transport anskaffet Jernbaner, som staae i Forbindelse med Nender, rettede mod Straaning af Fjeldene, hvorigjennem Malmen fastes, for derfra at blive videre transporteret ved andre Jernbaner til Kjusemaskinen, Basteindretningen eller Smeltehytten. Til Malmens Forædling er oprettet 2de Knusmaskiner og en Basteindretning, hvori Malmen ei separeret fra dens mindre ædle Bestanddele igjennem en mekanisk Bevægelse af Bander, som er frembragt ved en Knusmaskine, bestaaende af flere Cylindere, anbragte i Midten af nogle flere Kasser fyldte med Sand; ved Bevægelse af disse frembringes der en lignende Bevægelse i Sandmassen, paa hvis Overflade er indsat Røstingsolde, fyldte med den knusede Malm; ved Bandets Stigen i Soldene bliver den lettere og mindre ædle Deel spjdt ovenpaa og siden skabet af med Haanden. Til alle Gruber er anlagt bequemme Kjøreveie.

Siden sidste Indberetning i Aaret 1835 har Værkets Personale tiltaget Aar for Aar og er nu steget til over 1000 Mennesker, hvori er indbefattet Arbeidernes Familier, der leve af Værket. Af dette Antal er 395 Norske, 85 Svenske, 34 Engelskmænd, 11 Lydskere, 472 Dvæner (fra Storherzogdommet Finland) foruden 5 Russer. Antallet af Bygninger har tiltaget i samme Forhold som Folkemængden. Saaledes haves, foruden de Baaningshuse, der benyttes af Værkets Bestyrelse, samt en Contoirbygning af Steen, Smebue, Pakhuse, Maskinhuse, Smeltehytten, Materialhuus m. v., endvidere 120 Huse til Brug for Lægen, Besjente, Skolemeester og Arbeiderne, uberegneede Boder, Pakhuse, m. v. Til Lettelse for Arbeiderne er opført et Bageri, et Bryggeri og en Bespisningsanstalt, hvor de som ønske det erholde Spise for billig Betaling. Et Møllebrug har i de sidste 5 Aar været i stadig Gang. Som tilhørende deels Værket og deels Arbeiderne holdes 24 Heste, 98 Storfe og 142 Smaaaf.

Foruden den anordnede faste Skole har Bestyrelsen opført en Bygning, som benyttes til Børneafsl og hvori rummes over 100 Born.

Overeensstemmende med Deres Majestæts naadigste Resolution af 23de December 1835 har Værket opført en meget net Kirke eller Capel, hvori kan rummes omtrent 1000 Mennesker, og hvortil i Aaret 1840 er anskaffet et Orgel. Capellet er opført paa Værkets Bekostning, dog er dertil ved bemeldte Resolution og ved Deres Majestæts Resolution af 19de September 1840 ydet Bidrag under visse Betingelser tilsammen med 1000 Spid. af Dplysningsvæsenets Understøttelsesfond, med Refusion af nordlandske Kirke- og Skolefond.

Værkets Smeltehytte var opbygget og blev færdig i Begyndelsen af Aaret 1839, og fra den Tid kan man regne, at Smeltning paa Stedet har taget sin Begyndelse. Hytten er en anseelig Bygning, opført af Slagsteen med Vordtag, unbtagen omtrent en Trediedeel, som er tækket med Zinkplader. Smeltemetoden er hovedsagelig den Engellske og steer med Steenkul. Men i 1840 er opført 2de hoiere Dvne eller Blæseovne, og i den sidstforløbne Tid er opfat en Dampmaskine af 10 Hestes Kraft for at drive samme. Hensigten hermed er at sammenligne disse 2de Metoder, for derefter at kunne anvende den hensigtsmæssigste. For nærværende Tid bestaaer Hyttens Kraft, foruden de 2de nævnte hoiere Dvne af:

3 Reverbere, Dvne for Skjerstens Smeltning.

1 - Ditto — do. for hvid Metal.

- 1 Reverberer = Døvn for sort Kobber.
 1 - Ditto — do. for Raffinering samt
 1 Calcinerovn.

Alle Reverberer = Døvne drives med Steenkul, men de 2de Blæseovne med „Cokes“, for Forsærbigelsen af hvilken ligeledes er opført 2de Cokes = Døvne i Nærheden af Hyiten.

Ved Bærket er oprettet et Tegls- og et Kalk-Brænderi, af hvilke det Sidste drives ved Maskineri.

Beblagt følger Tabel over Drivten ved Allens Kobberværk ved Udgangen af Aaret 1840.

Jøvrigt tilføies med Hensyn til denne, at Forbruget af Steenkul ved Bærket er aarlig omtrent 50,000 norffe Tønder og koster paa Stedet ved Bærket omtrent 48 p. pr. Tønde, i hvilken Henseende det maa ere indres, at deraf ikke svares den ellers paabudne Indførelstøds af 5 p. Sølvs pr. Tønde, cfr Lov om Told-afgiiverne i Finnmarken af 13de September 1830 § 1. Grube drivten skeer alene med Forsagds-Arbejde, hvorved en Arbejder fortjener i Gjennemsnit bergmaankelig fra 8 til 10 Spd. Dagløn for en simpel Arbejder er fra 30 til 40 p. i Forhold til Tjenestetid og ubviist Duelighed. Halvorne Mandfolk og Fruentimmer fortjener fra 16 til 24 p. og Børn fra 8 til 16 p. daglig.

Bærket Eier Huse, som ere assejrede under Landets almindelige Brandforsikring til et Beløb af 24,660 Spd.; desuden er Bæreholningen assejeret i England for Udbyaade til et Beløb af 12,500 Spd. Den aarlige Udtælling, som Omkostning ved Bærkets Drivt, angives at udgjøre fra 90,000 til 100,000 Spd., foruden hvad som medgaaer til sammes Administration i England.

Bærket har stadig gaaet frem i Virksomhed, men om Drivten hidtil har svaret Regning for Eierne, anses tvivlsomt. Af Interessentskabets eller Bestyrernes systematiske Fremgangsmaade ved Drivten, maa det antages, at Meningen er, at det vil blive i stadig Gang, og de mange kostbare og selde Indretninger tyde hen paa, at Udbygterne, i hvorvel ikke brillante, dog ikke lade befrygte Tab, og at der kan ventes et jævnt og stadigt Udbytte. Det hele Etablissement er at ansee som en velindrettet Coloni, hvis Bestaaen er af lig Vigtighed for Districtet som for Entreprenøurerne.

6. Fabrik- og Haandværksdrivt.

I Districtet gives i Almindelighed ikke videre Haandværksdrivt, end at Almuen selv forfærdiger sit simple Huusgeraad og sine Klæder; dog have de mange Menneker, som ved Allens Kobberværk have samlet sig, truffet en Deel Haandværkere til Stedet. Af Fabriks- eller Industri-Anlæg gives for Tiden kun eet, nemlig Talvig et Sæbefogeri, som eies af et Interessentskab i Hamborg og beskæftiger 4 Personer. Efterat samme i Aaret 1839 var begyndt, mistvilede man om, at dets Drivt vilde svare Regning, og troede, at Entreprenøurerne vilde indstille samme; men i Sommeren 1840, efterat en ny Bestjent var antaget, skulle Udbygterne være blevene bedre. For Districtet vil et saadant Fabrik-Anlæg sikkert blive til Nytte, især hvis det lykkes, hvad man venter, nemlig at fabricere Sæbe af Fiskenes Hoveter og Indvolde, da derved kunde erholdes Fordeel ogsaa af disse forhen ubenyttede Dele af Fisken.

7. Finneringer.

a. **Suusfid.** Det grove Badmel, som Indvaanerne betjene sig af til Klæder, forfærdiges i Almindelighed inden Familierne af Fruentimmerne; ligeledes Klæderne af Renskind. De til Fiskerierne og det ubetydelige Forbrug fornødne Redskaber arbeides af Mandfolkene. Intet af dette sælges dog udenfor Districtet. Rinned bruges ikke af Lapperne og af Finnerne (Dværnerne) kun lidet. Den Hamp, Klaverbug og Seilbug, som forbruges til Fiskeredskaber og Baadseil, hentes fra Kjøbstaden.

b. **Skibs- og Baadbyggeri.** Intet Skib er bygget i Landdistrictet i de sidste 5 Aar. Hvad Baadbyggeri angaaer, da er dette paa Grund af Stovenes mislige Forfatning høist ubetydeligt. Enkelte Mand i Allen beskæftige sig dermed, og da Arbejdet synes at være meget lønnende — for en otteaarret Baad betales

22 Spd. — kunde man vente, at flere vilde lægge sig efter samme; men hidtil har neppe flere end 8 à 10 Mennesker i Gjennemsnit været beskæftigede derved og det endda kun til enkelte Tider af Aaret. I Almindeligheden er det dog kun mindre Baade, som forfærdiges. I Hammerfest og Raasø Sogne vides ingen Baad at være bygget i det omhandlede Tidrum. Ny nævnte Fogderies Forsyning med Baade stier deels fra Alten og deels fra Nummedalen samt Forsanger i Kjelvigs Thinglaug, paa hvilket sidste Sted antages at være bygget omtrent 20 større og mindre Baade aarlig.

c. Jagt. Fjeldfinnerne drive fornemmelig denne, tildeels ved at dræbe Ulve, dog neppe i Gjennemsnit over 12 aarlig. Udbyttet af Jagten bestaaer især af Rytter, hvoraf Vestfinmarkens District med Hammerfest By forsynes tilstrækkelig. Ligesaa fanges og fydtes en Deel Harer samt nogle faa Ræve og Oddere. En af Hammerfest Byes Kjøbmænd har i Sommeren 1840 udsat 2de Par levende Korstræve af blaa Farve, paa den store Sørs, hvor hidtil ikke har været saadanne Dyr og hvor der heller ikke ere røde Ræve, der kunne fordarve Racen; ligesaa har samme Kjøbmand sat en Korstræv og en rød Ræv af forskelligt Køn paa Den Heien. Forsaavidt det lykkes at forplante Korstræv-Racen til disse Steder, vil dette have gavnlig Indflydelse paa Jagten, saasom Korstrævens Skind er særdeles kostbart, da et eneste endog betales med indtil 50 Spd.

d. Fragtfart og Landtransport af Varer. Fragtarten inden Districtet indskrænker sig hovedsagelig til Dvæbringelse af Brænde samt noget Lønner og Planker fra Alten, samt den til Handelsvare tilberedede Fisk og det, Districtet kan afgive af Fedevarer, Kjøb, &c. m. v. til Hammerfest Byes og Altens Kobberværks Forsyning. En Mand, som efter flere Aars Arbejde har faaet et lille Fartoi færdigt, benytter samme til Fragtfart mellem Alten og Hammerfest. Fjeldfinnerne, fornemmelig de af Kautokseino Sogn, fortjene en Deel om Vinteren ved Varetransporter med Reue over Fjelbet mellem Norge samt Sverrig og Rusland.

e. Handelen. Denne bestaaer i at Almuen bringer sine Producter til Hammerfest By, Altens Kobberværk og Handelsstederne paa Landet, og igjen hos de Handlende tilkøbe sig det de tiltrænge, nemlig Meel, Hamp, Histeredskaber, Klaverbug, Seilbug, Brændevin m. v.

Land-Handelsstedernes Antal er 18, nemlig 11 i Altens Fogderi og 7 i Hammerfests Fogderi. Paa de fleste af disse er tillige Gjaefgiveri. Handelen er næsten udelukkende Luffhandel, ifølge hvoraf Pengecirculationen kun er ubetydelig, og Laaneindretninger af ethvert Slags — med Undtagelse af Brændevinsafgifts-Cassen — savnes. Paa Ezebalken i Alten skal holdes 2de Markeder, nemlig i Begyndelsen af Mars og Slutningen af November, ifølge Deres Majestæts Resolution af 20de December 1830. Disse Markeder ere hidtil kun blevne lidet søgte, hvortil den stedfindende Indskrænkning, hvorefter ved Markedet ikke maa udfjænktes eller sælges Brændevin, maaskee tildeels er Aarsag. Paa enkelte af Districtets Handelssteder ere Priserne, endog paa Nødvendighedsvarer, usforholdsmæssig høie, ja Tobak, Salt, Sukker, Kaffe etc. vides endog at have kostet $\frac{1}{3}$ Deel mere, ja indtil det Dobbelte af hvad samme kjøbes for i Hammerfest og Tromsø Byer. Dette synes at gjøre flere Markeders Afholdelse i Districtet, og friere Handel dermed, tilraabelig.

Districtets Tilstand i Almindelighed. Med Hensyn til Afhændelser af faste Eiendomme, Pantfattelser og Aflysninger henvises til vedlagte Tabeller for Altens Sorensriveri og for Hammerfest Ditto. De Dplysninger, som erholdes af disse Tabeller, ere dog kun til liden Bistandning, fordi det er sædvanligt, at Handelen om faste Eiendomme finde Sted uden Thinglæsning og at Pantfattelser indfries uden Aflysning. Aarsagen hertil antages at være deels, at Thing i Districtet kun afholdes een Gang aarlig, og deels at Eiendommenes i Almindelighed have ringe Værdi.

Angaaende Antallet af Executioner og Udpantninger i Hammerfests Fogderi vil noeligty Dypgave senere blive Deres Majestæt tilskillet, naar samme modtages fra vedkommende underordnede Embedsmænd. Det vides, at yderst faa Executioner ere afholdte sammesteds i de sidste 5 Aar. Tabellen viser det Fornødne i saa Henseende for Altens Fogderi.

Størrelsen af et Aars Løn i dette District er aarlig:

for en Tjenestdreng	20 til 40 Spd.
" en Tjenestpige	8 " 20 "
" Dagleier paa egen Koft, Mandsperson daglig	" " 48 ff.
og en Pige	" " 30 "

Denne høie Priis er tildeels blot tilsyneladende, idet Tjenestfolk og Dagleiere, som en Folge af den stedfindende Mangel paa Penge, betales med Varer, hvis Priser i Forhold dertil ere forhoiede.

I Alten gives nogle Weie. Paa 3de af disse kan man kjøre med Hjulvoiture omtrent $\frac{3}{4}$ Mil paa hver; den ene af disse er den ovenangførte, som Altens Kobberværk har anlagt mellem dets Grube kaldet Reipas og Handelsstedet Vosefop; de øvrige 2 Weie ere Bygdeveie.

I Hammerfest Fogderi er intet Bygdemagazin. I Altens Fogderi er et saadant, om hvis Tilstand fra Amtet under 20de August f. A. er stæet Indberetning til Regeringens Finants-Departement.

Sparebaner og Assuranceforeninger gives ikke i Districtet.

Hammerfest Kjøbstad.

1. **Gandel.** Med Hensyn til Byens Samhandel med det omkringliggende Landdistrict refereres til hvad som findes anført ovenfor for Vestfinmarkens District. Det er troligt, at Priserne paa Kjøbmændenes Udsalgsgartiller i de sidste 5 Aar ere faldne; men disse Priser ere dog endnu her usforholdsmæssigen dyre mod i andre Byer. Da Luffthandel er den almindeligste, er det muligt, at dette igjen rettes derved, at ogsaa Landalmuens Producter taxeres i Forhold dertil; men Embedsmaend og Andre, som ikke have Vaer at levere eller Arbeide at præstere i Bytte og som saaledes maae betale de Varer de tiltrænge med Penge, lide derunder, hvorfor det heller ikke er usevndeligt, at man finder sin Regning ved at forskrive det Nødvendige fra Trondhjem, endog om den kostbareere Fragt med Dampfartoiet Commissionsgebyr m. v. tages i Betragtning. Det er at haabe, at dette Misforhold ved den tiltagende Concurrence mellem de Handelende efterhaanden vil rettes. Vedlagte Tabel viser Antallet af næringsdrivende Indvaanere i Byen den 20de November 1840.

2. **Skibsfart.** De fordrede Oplysninger om denne Næringsgren indeholdes i bemeldte Tabel.

3. **Haandværksdrift.** Antallet af de forskjellige Slags Haandværkere erfares ligeledes af bemeldte Tabel. Af disse kunne Bødkeren og Bageren i enhver Henseende maale sig med deslige Professionister i andre Rigets Byer. Dgsaa forovrigt er Haandværksdriften i Fremadsdrivende, dog indskrænket den sig hovedsagelig til Byens Forsyning, og endog denne ikke fuldstændig, idet saavel Smeder — som Skrædder- og Skoarbeide af smukkere Slags forskrives fra Trondhjem og Hamborg; ligesom tildeels hvad Lømmerarbeide angaaer endog hele Bygninger, paa Grund af den høie Dagløn, tilhugges i Nummebaalen under nordre Trondhjems Amt og andre skovrige Egne, for derefter at føres til Hammerfest. Ingen Art af nye Haandværker har nedsat sig paa Stedet de sidste 5 Aar.

4. **Bergværksdrift** erifrerer ikke.

5. **Sabrfanlæg.** I denne Henseende henvises til vedlagte Tabel. Aarsagen til Kornmøllens Udvidelse og Forbedring er, at Toldvæsenet i Hammerfest fordrede Told af det til Meel paa bemeldte Mølle formalede toldfrit indførte udenlandske Korn, naar det udførtes til Dele af Riget udenfor Finmarken. Men da Regeringens Finants-Departement har antaget, at Told ikke her erlægges af denne Vare, har Møllens Eier troet, at det vil svare Regning at lade Kornet formale, for derefter at sende det til Nordlandene til Forhandling. Møllen er næsten hele Aaret forsynet med tilstrækkelig Vand og vil, saakiemt tilstrækkelig Afslætning paa Productet opnaaes, aarlig kunne formale over 14,000 Tønder.

6. **Skibsbyggeri.** Vedkommende Tabel indeholder de Oplysninger, som herom kunne meddeles Denne

Industrigreen vil formeentlig aldrig drives vidt i disse Egne, formedels den lange Transport af Træmaterialier, de høie Arbejdspriser og de mørke Dage i Vintertiden.

7. Jordbruget. Til Ager er intet opdyrket og til Engeslaat alene nogle faa Raal Jord af Byens Grund.

Tilstanden i Almuelighed. Herom henvises til vedlagte Tabel, hvori Oplysning er meddeelt om Pantekæftelser, Aflysninger og Afhændelser af faste Eiendomme. Forøvrigt gjælder i denne Henseende hvad som ovenfor er anført, nemlig at Aflysning ofte undlades og at Afhændelser slundom foregaae uden Skjedes Udstedelse.

Lønnen for Tjenestefolk er for en Dreng fra 25 til 40 Spd. og for en Pige fra 15 til 20 Spd. aarlig. Dagløn paa egen Koft er for Mandsperson 48 fi. og for Pige 30 fi. Angaaende Aarsagen til denne høie Løn gjælder her det samme, som er anført derom for Besfjinnarkens Landdistrict.

C. I Senjen og Tromsø Fogderi.

1. Jordbruget. Dette Fogderi bestaaer af 2de Hoveddele, nemlig Tromsø District, indbefattende de 4ie Præstegjælde: Sjølvø, Lyngen, Carlsø, Tromsø og Hillesø Anner til Lenvigs Præstegjæld samt Senjens District, bestaaende af de 6 Præstegjælde: Lenvig, Trans, Ibbestad, Trondenæs, Dværfjord og Berg. Disse Districter ere i flere Henseender forskellige. I Tromsø District lægger Naturen næsten overalt uovervindelige Hindringer veien for et oidentligt Jordbrug. Korn avles derfor ikke sammesteds; thi Forsøg dermed paa enkelte Stæder i Lyngen og Tromsø forjente neppe at omtales. Af Potetes avles vel en Deel, men ogsaa dette maa ansees som Vinæring, da Soen afgiver det vigtigste. Jordbruget bestaaer saaledes fornemmelig i Høavl. For at befordre denne, lægges Gjøvelen ovenpaa Græsmarken, som derimod ikke vendes om ved Hjælp af Harv eller Spade, ligesom Udsæd af Høstrø heller ikke finder Sted. Grøftgravning seer man kun sjelden. Herfra gier dog Omegnen af Tromsø By Undtagelse, idet flere ikke ubetydelige Myrstrækninger, som ere afhændede fra Tromsø Præstegaard ifølge Deres Majestæts Resolution af 8de November 1830, ere blevne ved Byens Indvaanere udtappede og gjorte frugtbare som Engmark. Disse forhen udyrkede Myrstrækninger afgive nu et vigtigt Bidrag til Byens Føislyning med Hø, ligesom de derpaa opførte pyntelige Huse tjene til Lykkesteder for Byens Indvaanere om Sommeren.

I Senjen, i Særdeleshed i Mondsølvn under Lenvigs Præstegjæld, Bardo- og Sallangs-Dalen i Ibbestad Præstegjæld, samt i Trans, Dværfjords og Trondenæs Præstegjælde, avles derimod i gode Aaringer noget Korn, fornemmelig Byg samt Rug og lidt Havre. Flere Aar efter hinanden have dog bevirket, at der er bleven saet mindre og mindre, saa at, da den særdeles gode Sommer og Høst indtraf i Aaret 1840, blev Kornavlingen, af Mangel paa tilstræffelig Udsæd, ikke saa betydelig som ellers vilde blevet Tilfælde. Potetesavl i Senjen er forholdsmaessig betydeligere, og deraf, som ogsaa af Ræper, Kaalrabi, Gulerodder, Lurian og andre Kjøffenuarter forsynes tildeels Districtet og Tromsø By, skjøndt deraf ogsaa ikke ubetydeligt indføres fra Landets sybligere Egne og fra Ublanet. Af Agerdyrkningsredskaber havees Plov og Harv, hoes de mindre Formuende tildeels af Træ, men hos de mere Formuende af Jern. Avl af Lun, Hamp og Humle finder ikke Sted; derimod havees i Haugerne planterede Stikkelsbær- og Ribsbuste, hvis Bær dog sjelden blive modne.

Til Forbedring af Jordbruget i Senjen finder Grøftgravning, Bando Afledning og deslige Sted. Det vilde dog være kommet langt videre end det er, hvis ikke flere flette Aaringer, som meldt, vare indtrufne, og derhos i Aaret 1839 Kornet og Høet saavel paa Marken som i Laderne ikke var bleven meget medtaget af Lænne og Hjeldmuus.

De store Myrstrækninger frembringe en ikke ubetydelig Deel Multebær, som foges til Multegrød, hvoraf en Deel udføres. Prisen paa samme er forskjellig efterom deraf erholdes mange eller faa, fra 5 til 15 Spd. pr. Tønde.

Jordbruget i Fogderiet antages idet Hele at være omtrent saadant som anført i Amtets forrige Indberetning, hvortil derfor henholdes; dog bemærkes, at Udskifning senere fornemmelig i Skjerve og Lyngens Præstegjælde har gaaet jævnt fremad. Aarene 1836, 1837 og 1838 vare usfordelagte for Jordbruget, 1839 midtelsmaadigt og 1840 særdeles godt. Potetesavlens troes at have tiltaget ikke ubetydeligt; men Kornavlens flaaer endnu i den Grad tilbage, at samme maa anses for en aldeles underordnet Næringsdrikt imod Høsten og Fædrigt.

Som Bilag vedlægges her Fortegnelse over Jordbrugene.

2. **Fædrivten.** Fædrivten er næst Fiskeriet Indvaanernes vigtigste Næringsøvet, og i Mønselven samt Vardobalen og Sallangobalen, hvor intet Fiskeri kan drives, er samme endog den vigtigste. Vel har Districtet ikke Overflod af Engmark til Høslaat, men derimod rige og vildtskrakte Havnegange. Hvad som mangler af Hø til Kreaturføde om Vinteren, erhættes imidlertid ved Brug af Potetesgræs, Løv, Virekviste og Barsk, Smaasild, Fiskehoveder og andre Dele af Fiskeri, Tarre, Tang og i Senjen Halm. Køerne ere i Almindelighed — enkelte Districter, hvoriblandt især Anneret Vardo og Mønselvalen ere Undtagelser — smaae og malle i det Hele mindre end Køer i Rigets sydlige Dele, formodentlig fordi de her fødes slettere om Vinteren og de ligeledes om Sommerættene, ved at ligge ude paa Marken i Grunder, lide af Kulde, da Sommerfuglse ikke her ere almindelige. Hvoormeget Køerne lide ved at fødes om Vinteren for det Meste ved Hjælp af bemeldte Surrogater, kan skjønnes deraf, at det ofte er Tilfældet, at om Køer falde betids om Vinteren, afgive de næsten ingen Mælk førend de ved at gaae paa Sommergræs en Tid have taget noget Hold.

Faareracen er norst, dog tildeels engelsk. Den afgiver i Almindelighed grov og strid Uld, men som antages at være mest tjenlig til Sæbrug, nemlig Sevanter og Strømper. Paa enkelte Steder holdes de saakaldte Udgangsfaar, som den hele Vinter gaae ude og staffe sig selv Føde. Af Faarekind beredes især Indvaanernes Sengefælder. Mange underholdes Gjeuder, da disses Skind, der holde bedre Bandet ude end Saaufkind, ere uundværlige for Sæbrug, saasom deraf forfærbiges Skindbuxer, Stafte etc.

Af Svun underholdes en Deel, da i den senere Tid ikke alene Nordmænd, men ogsaa Sofinner have anskaffet sig saadanne Svinene ernæres for en stor Deel af Fiskeaffald, hvoraf dog deres Kjød antages at blive mindre godt. Svineracen er liden.

Hestene ere smaae men livlige, dog er i Senjen en større og smukkere Raec; denne haves ogsaa i Tromsø By. Det er ikke usædvanligt, at Heste om Vinteren søge sin Næring ude, da de maae lade sig nøie med frokost Græs og paa Hjæren af opstillet Tarre. Paa enkelte Steder ved Havkanten, hvor ikke Benyttelse haves for Heste med Hensyn til Brændes Anskaffelse, bjerger man Høet ved Følkehjælp eller bruger en læmmet Dre dertil. Af Hjørkræ underholder Almuesmanden paa enkelte Steder Høns, men ikke almindeligen andet Hjørkræ.

Det er ikke muligt med nogenlunde Sikkerhed at afgjøre om Kreaturholdet i det Hele er foretaget eller formindsket siden 29de November 1835, da Eftertælling og Dpgave deraf fandt Sted. Saameget er vist, at Productet af Fædrivten ikke er tilstrækkeligt til Districtets Forlyning, da meget Smør og Reenfjød indføres fra Sværrig og Talslys fra Rusland.

3. **Stovværken.** Statens Fjerrefløve i Mønselven samt Vardo og Sallangen ere deels paa Grund af den efter Udvæisning foretagne Hugt, deels ved ulovlig Hugt og endelig ved at Træer ere nedblæste, blevene haardt medtagne i den senere Tid. Fogden har derfor i forrige Aar ikke tilstedet anden Hugt i Stovene end af Nedfaldstræer, hvorhos dog de, der have erholdt Plads i Statens Alminding, erholde det Fornødte af Stoven til Huusbrug. Ifølge heraf finder Udvæisning til Hugt ikke længere Sted i den Udstrækning, som de afholdte Skjønnsforretninger til Bestemmelse af hvoormeget Tommer, der uden Skade for Stovene kunde aarlig hugges, medførte. Nærmere Dpgave af hvad som aarlig er hugget, er meddeelt i Fogdens Regnskaber

til Statscasen. Kærlig Paatale er foranstaltet for den ulovlige Hugt, forsaavidt Amtet derom har erholdt Kundskab. Foruden disse Fyrrestove er der i Sjørøvs Præstegjeld ikke ubetydelig saadan Skov i Reisen (ved Reisen Elv) og ved Bunden af Dvånangsfjorden. Denne Skov tilhører en privat Mand og bruges af Leilændinge, som mod en vis Afgift tilstedes at hugge deri; desra henføres Lemmer og andre Bygningsmaterialier til de omkringliggende Egne, fornemmelig ved Sofanten.

Af Fyrretræernes Rødder brændes i Sjørøvs Præstegjeld Tjære, hvori antages at aarlig produceres 3 à 400 Tønder, som sælges til Skibslæderne; Visen paa samme er 3 à 3½ Spd. pr. Tønde. En Tylt 10 à 12 Alens Lemmer koster i Tromsø By omtrent 6 Spd., en Tylt Bord 6 Alen lange 8 Ort og en Tylt Bag eller Baghoov 60 à 72 $\frac{1}{2}$. Ved Udgangen af Aaret 1840 var i Fogderiet 21 Sauge, hvilke tilsammen, efter den constituerede Fogeds Opgave, ere ansatte til en Sjørøvel af 387 Tylter aarlig.

Lovstoven i Districtet Njåaer fornemmelig af Birk samt af noget Elder (Or) og Bidje. Den er i stærk Aftagende, hvo. til den ved Folkemængdens Tilvæxt forøgede Forbrug i de senere Aar, saavel i Fogderiet, som i Tromsø By, formenes især at være Aarsag; tildeels antages dog samme at strive sig fra Høvedesløs Omgang med Stoven, saafom at Hugsfl steer, naar der ligger høi Sneer paa Marken, saa at den nederste Deel af Træet bliver staaende tilbage uden at benyttes, og at Hugsfl foregaaer for Jode, saa at intet Træ lades tilbage for at tjene til Ly for de unge Skub. Den flabelige Afvækning af Træer, som foregaaer dels for at erholde Værten, der benyttes til Garveri, og dels af Jæltfinnerne, som spise den saakaldte Sav, der er mellem Træet og Værten, bidrager ogsaa til Stovens Delæggelse.

Fra Mondeliden eller den Fjord, hvori samme falder ud, kaldet Mallangen, og fra Balsfjorden forsynes Tromsø By med Brændevæed, bestaaende næsten udelukkende af Birk. Man antager, at der i Byen aarlig forbruges 3 à 4000 Favne Birketræ, som der har kostet 1 Spd. 96 $\frac{1}{2}$ til 1 Spd. 72 $\frac{1}{2}$ og i senere Tid 1 Spd. 60 $\frac{1}{2}$ pr. Favn. Paa andre Steder i Fogderiet er Beden i høiere Pris, saafom ved Trondenæs Skolelærerseminarium, hvor den, af Mangel paa tilstrækkelig Concurrance ved Leverancen, har kostet 2 à 3 Spd. pr. Favn.

Paa de Steder i Fogderiet, som have Mangel paa Brændestov, især ude ved Havkanten, kjøbes Beden inde fra Fjordene og tildeels bruges Torv, fjeldnere Lyng til Brændsel. Ogsaa kjenntes tildeels Duvvæed eller Ræfsvæed til Brændsel og Bygningsmaterialier. Til at bemærkte sig saadan Væed, i al Fald naar den har saa ringe Værdi, at det ikke lønner sig at behandle samme som Braggods, høveds formentlig et Slags Hjemmel i Rescript af 10de Febr. 1747. Kul vides kun til eget Forbrug.

4. Fiskerier. Hvert Aar i Januar og de første Dage af Februar begive Fogderiets fleste og raffeste Mandfolk sig til Fiskeriet i Vosoden, hvorfra de komme tilbage i April. Dette Fiskeri har i de sidste 5 Aar været uslygt, især for en Deel af dette Fogderies Indboanere, som mangle Sæt til Garnbrug, hvorfor de alene derved kunne bruge Dagline. Vinteren 1840 kunde mangan Fiskeri, som ikke havde Sæt, neppe regne at have havt videre Brutto-Fortjeneste end 12 Spd. og 1 Tønde Lever, eller tilsammen 17 à 18 Spd. Den nødvendige Kofi, som tilstrænges under Fiskeriet, beregnes uden Hensyn til den Fisk, som fortæres, til 8 Spd., Sluttag af Vornstøb og Skudhyrer til 6 Spd., og der erholdtes saaledes ikke mere tilbage end 3 à 4 Spd. som reen Fortjeneste for næsten 3 Maaneders anstrængende Eld og Slæb. De som have Garnsæt erholde dog i Almindelighed større Fortjeneste. De fleste antage, at i Vosoden er Afgang til flere Garnsæt end der for Tiden benyttes, idet Afstanden mellem Garnene ikke behøver at være saa stor som den er bestemt. Den Commission, der naadigt er anordnet til at revidere Lovbestemmelserne om Fiskeriet i Vosoden og som er tilforordnet 2de Medlemmer fra dette Fogderi, vil uden tvivl henvende sin Opmærksomhed paa denne vigtige Gjensind.

Lovfiskeriet om Vinteren i selve Fogderiet har i de sidste 5 Aar været høist ubetydeligt og kun staaet

til partielt, saasom i Aaret 1839 paa nogle Steder i Carløe Præstegjeld. Efterat Følsene ere komne hjem fra Lofoden, foregaaer noget Torsfiskeri ude ved Havet med Dybsaagn. I de sidste Aar har dette Fiskeri dog været mæssigt.

Hjemfiskeriet bestaaer fornemmelig af Sei om Sommeren med Rødt samt Drog og Krog, og om Høsten med Garn. I Aarene 1836, 37, 38 og 39 slog det dog nogenlunde til i Districtets nordre Deel, men i 1840 mislykkedes det ogsaa der.

En stor Deel af Fogderiets Mandfolk især inde fra Fjordene reiser om Sommeren til Øst- og Vest-Jinmarken for at drive Fiskeri af Torsf, Dvøite og Sei. Skjønt ogsaa derved er gjort ubetydelig Fangst i de senere Aar, obtainere dog Fiskerne den Fordeel, at de uden Indførselstolds Erlæggelse kunne, mod raa Fisk, i den saakaldte Makkeid fra 1ste Juli til 15de August, tilbytte sig directe af Russerne Kornbarer eller Meelsforter og hjemføre samme i deres til Fiskeriet brugte aabne Vaade, cfr. Lov om Toldafgioterne i Jinmarken af 13de September 1830 § 9 og Lov om Handelen af samme Dato §§ 9 og 10.

Sidestfiskeri foregaaer om Høsten inde i Fjordene. I flere Aar har det kun fundet Sted i Senjen. Det slog Feil i Aaret 1839, men i de øvrige af de sidste 5 Aar er fisket noget. Om Sidestfiskeriet tiltrænges forandrede Lovbestemmelser, sagnemmelig forsaavidt at det nu i Regelen maa anses forbudt her i Amtet at fange Silb med Rødt, cfr. Fbdn. af 1ste Febr. 1786 Cap. III. § 4 og Lov af 8de Febr. 1816.

Dvøitefiskeriet er fremdeles i Aftagende, og Rav og Rækling, der tilberedes af den Dvøite som fanges om Vinteren, derfor sjelden og kostbar. Haafferingsfiskeriet begynder paa de Steder, hvor samme drives, sraar efter Følsenes Hjemkomst fra Lofoden og forsaettes den hele Sommer. Dette Fiskeri er forbundet med megen Fare, da det drives i aaben Vaad paa Grundene ude i Havet flere Mile fra Land. Det høres derfor ikke sjelden, at Fisker, Vaad og Fangst bliver borte ved saadan Ueilighed. I forrige Aar gjorde Enfelte i Carløe derved en heldig Fangst.

I Tromsø By har Høsten 1840 dannet sig et Interessentskab for ved smaa Dæksfartøier at drive Fiskeri, fornemmelig af Haaffjerring, paa Banterne udenfor Kysten. Et Sammenstod af henvend 4000 Spd. er dertil tegnet og Interessentskabet inddeelt i Aetier, hver paa 20 Spd. En af Interessentene er afreist til Rigets sydlige Byer for at indkjøbe 3de henfigtømæssige Fartøier til Fortagendet. Allerede næste Sommer (1841) vil dette Fiskeri begynde. Ogsaa i Lyngens Præstegjeld er dannet et Interessentskab i lignende Maade, ligesom enkelt Mand i Skjens Præstegjeld stal have besluttet at anstaafe et Dæksfartøi til saadant Brug. Det særdeles heldige Udfald af Bankfiskeriet fra Hammerfest Sommeren 1840 har foranlediget disse gaavelige Fortagendet, som af Alle imødesees med Forhaabning. Viskes de ogsaa herefter, ville de fornemmelig opmuntre Almuesmanden til at anstaafe sig Dæksfartøier til lignende Brug. Den usædvanlig lange og stormrige samt i det Hele gode Sommer i 1840 har dog ubentvivl meget bidraget til det heldige Resultat, som da saandt Sted.

Al Hvaler ere kun enkelte smaae fangede i dette Fogderi i de sidste 5 Aar. Deimod blev Sommeren 1840 kjøbt af Handlende i Tromsø 2de store Hvaler i Besteraalen, hvilke betaltes den ene med omtrent 800 Spd. og den anden med omtrent 500 Spd.; men fornemmelst de mange Omkostninger ved Transporten og Spækkets Brænden til Tran, lode de forholdsmæssig betydelige Tab ved disse Enkepiiser.

Al Ferskvandsfisk fanges kun ubetydeligt, sdaasom til Fortæring i Districtet noget Erret, hvoraf, sjelden sælges til Tromsø By. Varesfiskeriet er heller ikke af nogen Bigtighed. I Larfjorden i Lønbigs Præstegjeld fiskes dog saameget, at en Deel sælges, fornemmelig fersk til Tromsø By.

Amtet seer sig ikke istand til med nogenlunde Bished at opgyve hvormeget der i det Hele af hvert Slags fiskes i Fogderiet. Dette kan saameget mindre ske, som en stor Deel af den Fisk, der udføres herfra, er fisket og ophængt for at tørres i Lofoden, hvorfra den transporteres til Senjens District om Vaaren, for derefter enten at afsendes i Tromsø By til Udfiskning eller føres til Bergen. Det bemærkes, at næsten Alt hvad der fiskes i Lofoden

af Høll fra Tromsø District afhændes i Fosoden, deels raa og deels esterat være hængt paa Gjelb. En Mængde af den fangebe Høll fortæres ogsaa i dette folkerige District (Hogderiet antages nu at have omtrent 27,000 Mennesker), da Høll udgjør Indvaanernes vigtigste og billigste Føde, og at beregne eller opgive hvad der saaledes fortæres i Districtet lader sig neppe gjøre med Noiagtighed. Fiskerierne have, som anført, næsten i hvert af de sidste 5 Aar været under det Middelmaadige. Indværende Aar groer, som man tror, Haab om et godt Vintefiskeri, da en overordentlig Mængde Alfer (Blækfyrer), som efter gamle Følses Sigende er et godt Dimen for Fiskeriet, da den lokker Fisken ind fra Havet, opspyder alle Fjorde og Sunde.

Fiskeredsfaber, der benyttes i Districtet, ansees af kyndige Folk mindre hensigtsmæssige, end de som bruges andensteds, saasom i Saltens og Helgelands Fjogderne. Amtet kan, af Mangel paa Kjenndskab til sidste nævnte Fiskeredsfaber, ikke bedømme om denne Anse er befoiet. At opmuntre til Benyttelse af forbedrede Fiskeredsfaber, saasom ved at bevise Penge af Communcasferne til Præmier for sammes Anskaffelse m. v., synes at være en Gjenstand, værdig de specielle Formandsfabers og Repræsentantsfabers Opmærksomhed. Amtet kan ikke betvivle, at Brug af andre Redfaber snart vil blive indført her, hvis det virkelig forholder sig saa, at de i Nabo-districterne Hayes fortrinligere.

Indførselstolden af Setaarn, der benyttes til Fiskegarn, er formeentlig usforholdsmæssig høi ved at være ansat til 5 Skilling Sølv pr. Pd. eller $1\frac{1}{2}$ Spd. Sølv pr. Bog. Det antages, at mere saadan Traad vilde indføres (den forstrives fra Rusland) og Almuesmanden mere benytte de fordeeligere Fiskegarn, istedenfor andre Fiskeredsfaber, hvis bemeldte Told nedfattes. Gjennem forøget Bestand hos Almuen erhholdt Staten formeentlig mere end tilstrækkelig Bederlag for det Tab i Toldindtægter, der er en Følge af saadan Redfættelse, for hvilken endog nogen Indtægt umiddelbar vilde tilflyde Statscasen ved den af større Fiskefangst flydende forøgede Udførselstold. Det er ikke at vente, at den fornødne Traad skal spindes i Districtet, fordi Mandfolkene næsten steds ere traværende paa Fiskeri og Fruentimmerne have nok at bestille især med at forskaffe Føde fra Skov og Strand for deres Kreature Vinteren over.

5. Bergværksdrøvt. Ved Baddern, som er en Biffjord af Uvænangensfjord i Skervs Præstegjeld, har en Kjobmand i Tromsø og Medinteressenter i Kjobenhavn erhvervet Røthing til Anlæg af et Kobberværk. I de sidste 2 à 3 Aar er bleven arbeidet sammesteds ved at føre kobberholdig Græs ud af en Grube, og for nærværende Tid er man beskæftiget med at drive en Stoll ind til Gruben. Der har forhen været arbeidet af flere indtil 13 Mand, men nu er dermed kun beskæftiget en Opsynsmand og 2 à 2 Bergarbeidere. Malmens Gehalt opgives forstjellig, nemlig fra 10 til 18 sa indtil 27 pCt. Kobber. Fra Gruben eller Stollen til Soen er $\frac{1}{4}$ Mil, som Kobbermalmen maa fjores om Vinteren paa Slæde. Intet af samme er hidtil udfabet, ligesom heller ikke Smelttehytte er anlagt. Der skal allerede være anvendt 1500 til 2000 Spd. paa dette Foretagende.

6. Fabriks- og Haandværksdrøvt. I Landdistrictet gives ingen Fabrik. Almuen forfærdiger for en Deel selv hvad den tiltænger af Smedes- Snekfers- Stomagers- og Skrædderarbeide m. v.; dog boe i de fleste Præstegjælde Haandværkere i disse Professioner, hvilke for en Deel forarbeide hvad Almuen behøver. Haandværksarbeide afhændes ikke fra Districtet, undtagen dog, at esterat saadant ved Lov af 9de August 1839 er bleven tilladt, føres en Deel Snekkerarbeide, saasom Binduer, Dørre m. v. fra Mouselven og andre Stæder til Tromsø By. Dgsaa de Stave, som af Bøfkerne i Tromsø benyttes, erhholdes tilfluggede fra Landdistrictet, fornemmelig Mallangen og Valøfsjorden. I Tromsø Landsogn boer en Gjørtler, som endog befatter sig med Stobning af Rirkelloffer, der ere lyffedes godt, ligesom i Fjogderiet gives Stampemøller og boe Farvere. Fra Districtets sydlige Deel udføres eller sælges en Deel Badmel og andre Stoffer.

7. Bnæringer.

a. **Huusflid.** Herom gjælder det som nylig under No. 6 er anført og ligeledes hvad som er bemærket i Amtets forrige underdanigste Indberetning, da Huusfliden fremdeles er i Tiltagende. Den vigtigste Omkring for dennes Fremme antages at ligge deri, at Almuen holder flere Kreature end den kan føde af Gaardens Avl. Det medtager nemlig megen Tid, især for Fruentimmerne, at samle hvad de tilstrænge til at holde Liv i Kreaturene om Vinteren, og dette hindrer dem fra at lægge Bind paa Huusfliden.

b. **Skibe og Naabyggeri.** Skibe og Jægter ere ikke byggede i dette Fogderi i de sidste 5 Aar. En Deel af Almuen befatter sig med Naabyggeri, som især finder Sted i Scharso, Tromsø, Lenvig, Trano og Ibbestads Præstegjelde. En stor Deel Naade kjøbes dog fra Helgelands og Saltens Fogderier under Nordlands Amt. Disse Steders Indvaanere føre Naadene, nemlig fra Helgeland især af Grantæ og fra Salten af Fyrretræ, med sig ved Lofodfiskeriet, hvor de kjøbes og henføres her til Districtet. Det maa tilskrives de høie Priser paa Fyrrematerialier og den totale Mangel paa Gran, at Districtet saaledes behøver Tilførsel af Naade. Ogsaa Gæmmer til Aarer kjøbes tildeels i Lofoden.

c. **Jagt.** Paa Jastlandet fanges og skydes aarlig nogle Bjørne og enkelte Ulve, samt der og paa de store Der Klæve og Harer. Ogsaa Odderfangst finder Sted, fornemmelig paa Senjeen og tildeels i Carlsø Præstegjeld med flere Steder. Sofinnerne give sig meest af med denne Fangst, som sker dels derved, at de lægge Jern eller Sar i Oddrens Bei og dels ved at de lægge sig paa Luur efter den og skyde den, naar den søger op til sine Huler. Sofinnerne ved Havkanten skyde ogsaa endeel Sølhunde og Niser eller Marfoin. Spaffet af de to sidste Slags Dyr bruges til Agn især ved Fangst af Haakaviing og Spaffet af Sølhunde spises. Iøvrigt bestaaer Jagten, foruden af Harer, fornemmelig af Fugle, saafom enkelte Urte og Bildgæs m. fl., men især af Nyper, som erholdes i stor Mængde og tildeels skydes af Sofinnerne, som ere udmærkede Skyttere, med Kugle og smaae pverst simple Gevaerter eller Nisser. Nyper ere i de to sidste Vintre fangede i saadan Mængde, at de ere bleve solgte for 4 à 6 ø. pr. Stykke.

d. **Fragsfart og Landtransport af Varer** finder ikke Sted som særligt Nævinge.

e. **Handelen.** I hørt af Fogderiets Præstegjelde er beliggende Handelssteder, nemlig i Tromsø District 18 og i Senjens ditto 15; med disse Handelssteder er forbunden Gjæstgæve og i Almindelighed den Forpligtelse at holde Thing paa sædvanlige Vilkaar. Desuden ligger Tromsø Kjøbstad i Tromsø District. Almuens vigtigste Handel bestaaer i, at den fører sine Producter af Fisk og Tran m. m. til nærmeste Handelsmand eller til Tromsø By, ligesom ogsaa en Deel deraf aarlig shedes for Almuens Regning til Bergen. Handelsmændene sælge hvad de afshede Almuen, fornemmelig til Tromsø og for en Deel til Bergen. Deris mod erholder Almuen fra Handelsmændene og Kjøbstæderne deres Fornødenheder, bestaaende fornemmelig af Meel, Salt, Hamp, Fiskeredsfaber og Seidug samt Kurusartikler, især Bomuldstøier, Tørklæder, Kaffe, Sulfur og Brændevin m. m.

I Tromsø District haves 4 Jægter, der en Gang hvert Aar sendes til Bergen, ladede med Egnens Producter, saafom Fisk, Tran, Fjær, Duun, Bukkefænd, Multegrød; ligesaa haves i Senjens District 12 Jægter, hvormed, da nogle gjøre 2 Reiser aarlig, affendes omtrent 16 Ladninger derhen. Der shedes altsaa aarlig herfra til Bergen omtrent 20 Jægtladninger Fisk, i Gjennemsnit hver paa circa 3000 Boger eller til sammen 60,000 Boger Fisk, ligesom ogsaa afgaaer til Bergen fra 60 til 300 Tønder Tran med hvert Fartoi, eller i Gjennemsnit omtrent 150 Tønder pr. Ladning, som udgjør 2 à 3000 Tønder Tran aarlig. Omtrent den dobbelte Mængde Fisk og Tran udføres aarlig fra Districtet til Tromsø By til Udførsning.

Foruden den anførte Handel med Tromsø By forsynes denne fra det omkringliggende Landdistrict, fornemmelig Monsefaldalen og Balsfjorden, med Smør, Kjød, Poteter, Kaaltabi, frisk Fisk, Brændevin m. m.; ligesom en Deel Kreature sælges fra Fogderiets nordlige Deel til Allens Kolbærark. Meget af det Kjød, som forbruges i Districtet og Tromsø By, er af Røne og Nyper, som for en stor Deel bringes til Districtet

tet fra Sverrig, af Hjeldfinner, der især sælge samme ved Skibottens Marked, som afholdes aarlig i November og Januar. Meget af Talslys, som forbruges i Districtet og Tromsø By, føres derhen fra Rusland.

f. **Wg. og Duunsamling.** I Districtet er det en ikke uvigtig Indtægt for Mange at opsamle Duun og Hjar samt Wg af vilde Fugle, der lægge samme om Baaren paa Holmer, Øer og andre affdesliggende Steder. Af Fuglene ere især Dunen af Ederfuglen og Hjæren af Lundefuglen fortrinlige; Rødet af disse nedfaldes af Søfinnerne til Vuusbrug. Fuglene bygge Næder paa Marken af Duun og Hjar og lægge deri Wg, som, naar man vil have Nytte af dem, maa borttaaes om Foraaret førend Fuglene udbruges, men Duun og Hjar opsamles senere henimod Sommeren. Den, som eier de Steder, hvor Duun, Hjar og Wg saaledes findes, ansees efter Sædvane udelukkende berettiget til at opsamle disse Ting. Foraauidt Stedene, som det heder, ere særlyste, hvilket betyder, at der er thingløst et Document, indeholdende Forbud for Andre mod at bemægtige sig af bemeldte Producter, ansees Eieren yderligere betrygget for Indgreb i sin Rettighed dertil, formodentlig grundet paa Lovens 1 — 22 — 17, hvorefter den private Bod, som under Navn af Landnam tilfalder Eieren, i Tilfælde af at Forbud er steet, undertiden oppebæres med dobbelt saa stort Pengeløb som ellers. Det ansees tvivlsomt, om Uvækkende, naar de borttage fra Wggeværene saadan Duun, Hjar og Wg, kunne straffes herfor som for Tyveri, især derved fordi disse Ting ere frugt af vilde Fugle, efter hvilke Jagten her i Riget i Almindelighed er tilladt. Amtet tillader sig at gjøre opmærksom herpaa, for at vedbortligt Hensyn dertil kan tages i Forslaget til den forordnede ny Criminallov. Det forekommer Amtet klart, at Borttagelse af deslige Ting saavel som ogsaa af Tære og Tang samt Graavning i Hjøren efter Hjøteagn uden Eierens Tilladelse, bør straffes mildere end Tyveri, fordi samme, efter den almindelige Mening, ikke ansees saa skammelig som dette.

g. **Soad Districtets Tilstand i Almindelighed angaaer,** da antages Folkemængden, paa Grund af steete Indvandring fra Rigets sydlige Egne og af Dvæner, at være størst i de sidste 5 Aar, men om ogsaa Bestanden er bleven det, ansees tvivlsomt. Amtet formener paa Grund af de i samme Tid indtrufne mislige Hjøterier, at Almuen er bleven fattigere. Dette slutes deraf, at den er kommen byhere og byhere i Gjæld til de Handlende paa Landet og i Byerne. Det maa ansees vist, at næsten enhver Hjøts- og Handelsmand hos Almuen har betydelige Fordringer udestaaende, hvilke for nogle Handlende opløbe til 20,000 Spd. og derover. Man feiler imidlertid ved at antage, at de Handlende ere tiltagne i Bestand eftersom Almuen er bleven fattig. De mindre gode Hjøterier have ogsaa virket skadeligt for de Handlende. For at fiktte sig Udbyttet af Hjøterierne have de Aar efter Aar maattetournere Almuen med dennes Fornødenheder af Fødemidler, Hjøteredskaber &c. i Haab om, at den derved skiftede Gjæld skulde afbetales med den fremtidige Hjøtsfangst, men naar denne udeblev eller ikke svarede til Forventningen, har Almuen ikke kunnet dække den gjorte Gjæld, hvorfor Handelsmanden paany har maattet gjøre Forskud, stolende paa, at Hjøteriet næste Aar vilde give mere af sig; men ogsaa da er han i dette Haab bleven sluffet. Da Almuen ikke har faste Eiendomme af synderlig Værdi, indsees letteligen Bestaffenheden af den Bestand, som bestaaer i udestaaende Fordringer, hypotekerer saan godt som alene ved Haabet om bedre Hjøterier. De mange Fjallitboer i Districtet, som de til Regjeringens Justits- og Politidepartement aarlig afgivne Skiftetabeller opvise, og de yderst smaa Arve, som i Almindelighed falde, hvor Boerne kunne dække Gjælden, ere talende Beviser for, at der i Districtet ikke berfter Bestand.

At Almuens Gjæld aarligen forøges, maa uden tvivl ogsaa for en Deel tilskrives andre Aarsager. I Districtet holdes kun Eging een Gang aarlig, og der har indtil det sidste Aar ikke været nogen Procurator, som har fungeret i denne Egenstabs. De Handlende have derfor havt Vanlidelighed ved at erholde deres udestaaende Fordringer indbrøve om de end havde ønsket dette. Det kan neppe heller nægtes, at de skundom ikke have gjort hvad de kunde for at erholde sit Tilgodehavende indfordret, hvortil Aarsagen formentlig er, at det neppe

kan anses stabeligt for dem, at have saameget tilgode hos Almuesmanden, som dennes ubetydelige Gænselse afgive Sikkerhed for. Den brave Almuesmand anseer sig nemlig forpligtet til først og siemst at afbetale paa sin Gjæld af den Fangst han gjør; denne kan saaledes stundom bidrage til, at den Handlende forsynes med Almuens Producter, medens de, til hvem Almuen ikke er bunden ved saadan moralsk Forpligtelse, ikke kunne erholde Producterne kjøbt. De udestaaende Fordringer ere saaledes i Regelen ikke blevne indbrøgne førend ved Debitorernes Død, da de ere fordrøede i disses Boer. Det har været en Folge heraf, at Almuesmanden selvfindigen har listet Gjæld og ikke ivrigen har stræbt at komme ud af samme. Det er bleven ham faa at sige til Bane at være gjældbunden; han troer endog i Almindelighed, at den Handlende er forpligtet til at give ham Credit og at dette især gjælder om den, til hvem han allerede serken slaar i Gjæld; af flere, til hvem han skylder, mener han Forpligtelsen paahviler den, til hvem han sidst leverede Været, hvorimod han omvendt antager at burde først betale denne. Han anseer sig ved saadan Leilighed altsaa i et Slags Vedmeris-Tilsælde, idet den yngre Gjæld skal foretrakkes den ældre. Næsten hver Uge maa Værgsheden i Districtet og i Tromsø By paahøre Klager af Almuen over, at den eller den Kjøbs og Handelsmand nægter at give ham yderligere Fornødenhedsvarer paa Credit. De spørge: hvor skulle vi da faae disse, naar Søbrøget slaar os fast, og er det ikke befalt, at Kjøbmanden, fordi han har taget Værgsskab, skal borge sig til os, naar vi trænge dertil? Den Tro, at de have Rettighed til at fordrø Credit, skræmte sig udenivul fra den Tid, Handelen i Finmarken var octroieret, da Handelscompagniet, som af Staten var overdraget Handelsretten, var forpligtet til at udbetdere Været til Almuen; thi Bestemmelserne for denne medførte, „at saakiemt Fristeriet mislanger, bør de Nødlidende forstrækkes med hvís de til nødforbrug Underholdning og deres Næringsfortættelse behøve, som Compagniet, naar Gud igien giver Belsignelse, af Debitors Formue siem for alle betales; dog Hans Majestæts Rettighed i alle Maader upaaxtuceret.“ Den Skovhed for egen oeconomicke Fordeel, som er herskende hos Almuen, viser sig ogsaa bevidt, at det anses som en Sjældenhed, at Almuesmanden, naar han har ført sin Fjst eller Tran til en Handelsmand paa Landet, ikke tager til Takke med hvad han hos denne derfor kan bekomme, men bringer samme til en anden Handlende for at søge høiere Pris. Den Roes bør dog ydes de Handlende, at de, deres Overlegenhed i Jorstand uagtet, behandle Almuen med Skaansel og f. Er. ikke saadantigen betinge sig Renter af hvad de hos den erhøide tilgode, om dette endog henstaar i flere Aar.

Da Almuens Gjæld til de Handlende i By og paa Land udgjør en stor Sum — den antages at beløbe sig over 200,000 Spd. (hvoraf omtrent den halve Deel skyldes til Byens Handlende), er det af Bigtighed, at de Lovbestemmelser, som have angaaende aulouiseede Handlebøger og Contraabger mellem de Handlende og Almuesmanden samt om aarlige Afregninger med denne noxtigten estelèves. I saa Henseende har den nuværende Sorensskriver i Districtet indskærpet de Handlende Cretelevelse af kendte Lovbestemmelser, som har høvt til Folge, at denne Genstand til sælles Gavn paa det Nærmeste er ordnet.

Ligesom Tromsø Byes Existence antages at være velgjørende for det omkringliggende Landdistrict, fornemmelig forsaavidt den bidrager til at fremme Kultur og utvilsomt siemfalder store Production, saaledes formenes de i Landdistrictet værende Landkræmmerier og Gjøsthyverier derimod at vike stabeligt paa Almuen og derfor tildeels at burde indskrænkes, da Almuen ved samme vænnes til Luxus og Fjrderi, fornemdelst den lette Afgang de aabne til Erhvervelse af Overflødighedsvarer etc. Især maa det anses for døveligt, at Landhøstlerier og Gjøsthyverier anlægges ved Kirkerne, da dette foranlediger Fjsteri endog naar Almuen besøger Gudshjuse.

Over de i sidste 3 Aar i Districtet thinglæste og aflæste Gjældbreve m. v. følger Tabel; ligesaa over de i samme Tid afholdte Creutions- og Arrestforretninger. For dette District gjælder hvad som er anført for Vestfinmarkens ditte, nemlig at mange Transactiener med faste Eiendomme, især Afhændelser, foregaa uden Thinglæsning.

Konnen i Districtet er for en Tjenestebørg fra 16 til 24 Syd. og for en Tjenestepige fra 6 til 16 Syd. og Daglønner 24 a 36 fl. for Mandfolk, og 12 à 24 fl. for Fruentimmer naar de tillige erholde Kofl samt uden denne 12 Skilling mere. Der er megen Mangel paa Tjenestefolk, især af Mandfolk, fordi diøse, naar de ere blevne nogenlunde voksne, hellere ville søge Næring ved Søbrug for egen Regning, end tjene. Aarsagen hertil er maaskee tildeels, at den Forsigtigste at tage fast Tjeneste, som Loven ialmindelighed paalægger ugift Mandfolk, ikke er saa streng i Sidsdistricterne, som hvor Landbrug er Hovednæring, cfr. Lovens 3—21—6.

Af oparbejdede offentlige Kjøreeie er i Fogderiet følgende: a. Over Afs-Eidet eller fra Doanangen Fjord i Sjerøs Præstegjeld til Vestfinmarkens District af Længde omtrent 1 Mil; b. i Lyngen Præstegjeld over Lyngs-Eidet eller fra Tjosen, som er en Arm af Ulfjorden, til Lyngens Fjord, af Længde $\frac{1}{4}$ Mil; c. I Lenvigs og Ibbestads Præstegjeld fra Malangen Fjord langs Monsølvæn er tildeels oparbejdet en Veie, men som endnu ikke i det Hele kan passeres med Hjultredslab; d. I Ibbestads Præstegjeld paa Koldøen fra Handelsstedet Havnvigen til Gaarden Vig, af Længde $\frac{1}{2}$ Mil; e. Fra Trondenes Præstegaard til Dværfjords Præstegaard paa Hindøen, af Længde $1\frac{1}{4}$ Mil. Af Kjøreeie, som ere oparbejdede og vedligeholdes af private Folk, gives a. i Lyngens Præstegjeld en Fortsættelse af den ovenfor under Lit. d. nævnte Veie, nemlig fra Lyngs-Eidet til Proprietair Hagens Gaard Karnæs, omtrent $\frac{1}{4}$ Mil og b. fra Tromsø Byværter over Tromsøen er af Byens Indvaanere oparbejdet 2de Veie, hver af Længde $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ Mil, foruden at der paa samme Sted gives flere Bveie.

Afgaaende de i Fogderiet værende Bygdemagaziner er fra Amtet stæet Iudberetning til Regjeringens Finants-Departement den 29de August forrige Aar, hvortil henholdes. Sparebanker eller Assuranceforeninger haves ikke.

I Fogderiet gives 3de Proprietairer, nemlig a. Madame Lyng, der eier alt Jordegods i Sjerøs Præstegjeld, alene 2de Brug ubtagne, og en Deel af Lyngens Præstegjeld; b. Hagen, der eier den største Deel af Lyngens og Carlss Præstegjeld og c. Maurfjund, der eier omtrent Halvdelen af Tromsø Præstegjeld og en Deel af Hillesø Anner til Lenvigs Præstegjeld. Diøse lade Leilændinge bruge deres forffjellige Gaarde mod Bygget og Landflyd etc. Det er almindeligt, at Leilændingene selv ere Husene, som derfor oftest bortsalges fra Gaarden og nedrives hver Gang den gaar over til en anden Bruger. Dette i Forening med at Leilændingene ikke have Fordeel af at opdyrke og forbedre de Gaarde de bruge, da dette er til Skade for deres Efterkommere, saasom Byggesen, der fastsættes efter Dverrensømski, derved forbydes, maa overtjyde om, at det er fordærligt, at saa store Landstrækninger bruges af Leilændinge istedet for af Selveierne. Man behøver ogsaa blot at sammenligne Bestanden i de Districter, hvor der er Proprietairgods, med den hvor Indvaanerne ere Selveiere, for at overtjydes om de Sidstes Fortrin. Det anses derfor at ville være til særdeles Gavn for dette District, om Staten kjøbte Proprietairgodset samt dernæst udparcellerede og solgte det til Eiendom for Kjøbene. Til Høvelbaarne Hr. Amtmand Buds Forskilling i denne Henseende af 7de Februar 1840 til Regjeringens Finants-Departement og Senjen og Tromsø Districtsformandskabs Andragende derom, fremsendt til samme Departement ved Amtets Skrivelse af 14de August f. A., maa Underrettede henholde sig, ved gjentagende underdanigst at gjøre opmærksom paa denne for Districtets Opkomst saa særdeles vigtige Gjenstand.

Label vedlægges over Districtets Saugbrug.

Tromsø Kjøbstad.

1. Handel. Herom gjælder tildeels hvad som er anført for Senjen og Tromsø District under Lit. e. Byens Handel med Udlandet besaaer fornemmelig dets, at Koffiker og Sæ afhændes til Rusland, Danmark og Sverig, Runkfisk til Middelsøet og Holland samt Tilling og Lange til Holland, Klippfisk til den Visfiske

Havbugt, Sild til Østersøen og Hamborg, Tran til Hamborg, Bremen, Holland og Kjøbenhavn, Væddertuun og Vulfeskind, hvilke sidste købes i Landdistriktet, til Hamborg og Bremen; ligesom Ræves og Dittershund, afhændes til Rusland. Stedet har ogsaa nogen Transithandel, som dog i senere Aar betydelig er aftaget; den foregaaer derved, at Manufactur- og Colonalvarer samt Vine og Brændevin, efterat være indførte mest fra Hamborg, men for en Deel fra Bremen og Kjøbenhavn, afhændes til Rusland. Importen bestaaer, foruden af nyopnævnte Varer og Fabrikvarer fra Hamborg, Bremen og Kjøbenhavn, endvidere af Kornvarer især fra Kjøbenhavn og Hønsborg, Salt fra Spanien, Portugal og Frankrig samt en Deel fra Holland og England, og af Steenful fra sidstnævnte Sted. Endelig indføres en stor Mængde Rugmel, Seidug og Klavertug samt Løugværk fra Rusland. Saavel Export- som Import-Handelen foregaaer største Deelen for Tromsø Kjøbmænds Regning, i det de affikse for Marked og selv ordinere Varerne fra Ulandet. Tilbedels er dog Handelen passiv, hvilket især gjælder forsaavidt at russiske Almudsmand føre til Tromsø i deres Lokker de nævnte Varer, som erholdes fra Rusland, og afhænde dem efter deres Ankomst til Stedet, til de Handlende. Commissions-Handel har Stedet ogsaa, idet samme besøges af nogle, dog i senere Aar kun af et Par Ublænkinge, saasom fra Kjøbenhavn og Bremen, der gjennem Commissionsar forhandle deres Indførselsartikler i ikke ringe Omfang, og igjen indhøbe Tran, Fisk m. v. som føres til Ulandet. Handelen foregaaer næsten udelukkende i fremmede Skibe, da paa Stedet kun er hjemmehørende 3 à 4 mindre Fartøier, der fare paa Ulandet. Udruisninger ske undertiden af smaa Dørfartøier til Fangst af Hvalrosse samt Fjær og Duun m. v. til Øer i Nordøsthavet, saasom Spidsbergen, Beren Island og Jean Main, men disse Expeditioner, som have været kun lidet lønneude, ere i senere Aar blevne selvdæc. Sommeren 1810 lede de, som i Finmarkens Amt havde expederet Fartøier til saadan Fangst, betydelige Tab; kun eet Fartøi, udruft kaldes af 2de Kjøbmænd i Tromsø og 1 ditto i Hammerfest, som nogenlunde statsløs desaa.

Det er utvivlsomt, at Handelen i Tromsø betydeligen udvidedes Aar for Aar indtil 1833, da Stedet nød Toldfrihed ved Indførsel af russiske Varer. Folkemængden er derfor betydeligen tiltaget i de sidstforløbene 5 Aar. Byen, som Høsten 1835 havde — iberegnet Tromsø-Stranden, der er en ved Byen beliggende Samling af Huse, henhørende til Landfognet — 1365 Mennecker, antages nu at have omtrent 1600. Handelen er ogsaa tiltaget efterat Stedet ephørte at nyde Begunstigelse af Toldfrihed for russiske Varer; men om Befstanden i denne Tid er det, anses tvivlsomt. Det er efter Amtets Formening fornemmelig Tolddaa-lægget i Forening med de i flere Aar miølykkede Histerier samt uheldige Handelsconjuncturer, i det Skindvaarer ere flegne i Prus paa de Steder, hvorfra de erholdes, Indkjøbsvæsen paa Fiskevarer har formedelst den megen Søgning derafter været høj, Trancen er i Ulandet bleven stet betalt m. v., som har hindret Befstandens Fremadskriden. Efter Naturen af den Handel, her drives, rammer Byrden af Tolken fornemmelig Byens Handelsstand. Denne maa udrede samme, idet Byens omtrent 30 Kjøbmænd næsten udelukkende udrede et Toldbeløb af over 30,000 Spd. aarlig. Dette erholdes ikke letteligen tilbagebetalt af Consummenterne, til hvem de indførte Varer afhændes, thi Credit maa gives Histeren for at sætte ham istand til at udføre sin Dont og i Haab om at heldige Histerier skulle give ham Leilighed til at betale Gjelden; men naar, som nu i endel Aar har været Tilfældet, Histerierne ere slaaede fejl, har Kjøbmændene meget ofte hærken kunnet erholde Varernes Værdi eller den deraf erlagte Told erstattet. Meget Indvandrung til Byen af Folk fra Landets sydligere Egn og af Døener har derved betydelig foreøget Fattighyrden. For Communcens Regning er derfor i det sidstforløbene Aar bleven istandsat et samme tilhørende Huus til Beboelse af Fattige, som nyde offentlig Understøttelse.

Dgsaa i Tromsø har den sidstnævnte Tuffhandel, ligesom i Østflumarken og Hammerfest, bevirket, at Kjøbmændene for sine Varer have 2de Slags Udsalgspriser, nemlig en høiere, der alene er nominel og gjælder ved Bytte af Varer mod andre Varer eller mod Arbejde, og en lavere eller saafaldet contant Priis. Forskjellen mellem

disse 2de Slags Priser antoges dog nu at være noget mindre, end for endeel Aar siden. Den høiere Udsalgspris har imidlertid kun liden Indflydelse ved Tuffhandelen, fordi Almuesmanden, Haandværkeren og Dagarbejderen ogsaa veed at fordyre sine Varer og sit Arbejde i lignende Forhold som Kjøbmanden sine Varer. Det er derimod især Embedsmændene, som lide under disse dobbelte Priser, vel ikke forsaavidt de tilhandle sig Varer hos Kjøbmandene, thi disse erholdes til contante og billige Priser; men Almuesmanden, Haandværkeren og Dagarbejderen forlange og maa ialmindelighed tilstaaes ligesaa høi Betaling for Varer og Arbejder, naar disse af Embedsmændene betales contant, som han — dog tilsyncladende — erholder ved Tuffhandel med Kjøbmanden. Ogsaa Haandværkere og Dagarbejdere lide tildeels under disse dobbelte Priser, forsaavidt de tiltrænge hverandres Arbejde eller Landmandens Varer. Det var at ønske, at saadan Benyttelse af dobbelte Priser vilde forsvinde fra Handelslivet; men dette er neppe at vente, med mindre Foranstaltning fra det Offentlige Side træffes derimod. At der aabnedes Indvaanerne Afgang til lettere at erholde Penge, saaledes at de kunde sælge og købe for Contanter, istedenfor at her nu for det meste drives Tuffhandel, vilde maaskee bidrage til at raabe Bod paa dette Dude. Dyrrelse af en Filialafdeling af Norges Bank i Tromsø — paa hvilket Districtet antages med saamegen Grund at have Krav — vilde formeentlig ogsaa i denne Henseende virke velgjørende.

Beplagte Tabel viser Antallet af næringsdrivende Indvaanere i Byen den 31te December 1840.

2. Skibsfaart. Den fordrede Oplysning herom indeholdes i sidstnævnte Tabel.

3. Haandværksdrift. Antallet af de forskjellige Slags Haandværkere erfares ogsaa af nyseævnte Tabel. Stedet har ialmindelighed duelige Haandværkere. Iffebestemte indføres fra Bergen og Udlandet en Deel Meubler, ligesaa fra Udlandet tildeels fine syede Mandsofklæder, noget Damppynt, fine Hatte og Huer, Guld- og Sølvarbejde, samt især fra Rusland Støvler og Sko; ligesaa fra Bergen haardt Brød, saasom Kavringer og Kringler. Det bidrager en Deel til at beslagte Tug forskrives fra Udlandet og indenrigske Stedber, at Haandværksarbejde — bagt Brød derfra ikke ubiaget — i Almindelighed paa Stedet er dyrt. Noget Smederarbejde indføres til Byen fra det omkringliggende Landdistrict. De conditionerede Familier i Sengen og Tromsø Fogderi forsynes derimod med en Deel Haandværksarbejde fra Byen.

4. Bergværksdrift eksisterer ikke.

5. Skibs- og Baadbyggeti heller ikke, dog blive de i Havnen liggende Skibe og paa Stedet hjemmehørende Pramme og Baade reparerede, naar de tiltrænge saadant, af Byens Haandværkere. Enkelte Pramme bygges ogsaa i Byen.

6. Fabrik- og Industri anlæg. Iude i Byen er paa et afdeelsliggende Sted et Huus indrettet til Tranbrænderi, hvilket af Eieren bortlejes til de Kjøbmand og Andre, som vilde brænde Tran. Ligesaa brændes Tran i store Jerngryder ude paa Marken et Stykke sendenfor Byen og den derved beliggende Tromsø Strand. Naar Tranbrænding foregaaer, beskæftiges dermed det fornødne Antal Arbejdere, som er forskelligt.

I Byen har indtil i 1840 været en Brændeviinsbrænderi, der benyttede en Kjedel paa 200 Potter. Han er nu fraflyttet Stedet og de af ham dertil opførte Indretninger benyttes ikke længere. Drivten af et forhen i Byen værende større Brændeviinsbrænderi er for flere Aar siden indfilleet.

Sommeren 1840 er i Byen for en Kjøbmands Regning anlagt en Cichoriefabrik, hvortil benyttes fra Udlandet indførte Cichorieerdder. Derved beskæftiges 3 Mennesker. Hidtil er bleven brændt omtrent 3000 Pbd.; der fabrikeres, naar Fabrikken er i Drift, circa 200 Pbd. daglig. Den samme Kjøbmand er i denne Tid især med Anlæg af en Wiffelfabrik.

7. Jordbrug. En Deel af den Grund, som ved afholdte offentlige Forretninger er udlagt til Tromsø Kjøbstad, er endnu ikke bebygget. Da samme bestaaer af Engmark, er denne bortforpagtet og benyttes til

derpaa at laae Hø, hvorved Bycasfen hidtil har havt en aarlig Indtægt af 20 à 30 Spd. Eftersom Byen ved Behyggelse udvides, vil denne Indtægt formindskes.

Allerede i længere Tid har der, formodentlig den tiltagne Folkemængde og aarlige Dødførelse af en Mængde nye Bygninger, været stærk Søgning efter Grunde paa flere Steder i Byen, især i Nærheden af Søen, i Byens største Gade og i den øvre Gades (Grønegades) midterste Deel. Det har derfor ikke stelden hænsbet, at flere have meldt sig med Forlangende at erholde en og samme Grund. Dette har foranlediget at Amtet første Gang i Juni 1837, efter Overeenskomst med Byens Magistrat og Formand, lod nogle Grunde sælge ved Auktion til Indtægt for Bycasfen. Ligesom dette maa anses hensigtsmæssigt, saaledes anses ogsaa Byens Privilegier af 20de Juni 1794 § 5, forsaavidt det deri heber at „Pladsene skulle skjæntes dem som bygge derpaa til fuldkommen Eiendom“ — modificerede ved Formandskabsloven af 14de Januar 1837 §§ 24, 30 etc., saaledes nemlig, at ligesom Byens Formand og Repræsentanter ifølge samme alene ere berettigede til at afhænde Byens Eiendomme, maa det ogsaa med Hensyn til det til Tromsø Byes Behyggelse udlagte Jordmon, være deres Sag at bestemme, med Amtets Approbation, de Vilkaar, hvorpaa det anses hensigtsmæssigt herfor at afstaae Grundene. Ifølge heraf er i 1839 fattet Beslutning af Byens Repræsentanter, i hvis Følge Grundene i Almindelighed skulle sælges ved Auktion og Betsbet komme Bycasfen eller et samme annetteret Fond for nyttige Indretninger i Byen tilgode, hvilken Beslutning Amtet har approberet. Den Indtægt, som dette Fond har havt af hver solgt Grund, har i Almindelighed været fra 8 til 15 Spd.; kun enkelte, der have været af større Udstrækning og ligget beleiligt, ere betalte med 20 til 36 Spd.

Inde i Tromsø By ligge enkelte Hauger, hvori dyrkes Kaafl, Kaaflrabi, Gulerødder, Ræper, Poteter og andre Kjøkkenurter. Byens Gader ere fremdeles ikke brolagte, men da Jordbunden er sandig og tør, savnes Broslægning alene naar der har været langvarigt Regn.

Kreaturholdet i Tromsø By, er, efterseim Folkemængden er tiltaget, ligeledes forøget. Byens Indvaanere holde nu 24 Heste og omtrent 120 Koer, hvilke underholdes om Vinteren fornemmelig af Hø, der deels kjøbes fra Landdistriktet og deels avles paa Indvaanernes Jordieendomme i Nærheden af Byen, og om Sommeren ved at havne i Tromsø Præstegaards Udmærk, hvoraf Byen er omgivet, og paa Indvaanernes Jordieendomme.

8. Angaaende Byens Tilstand i Almindelighed. Dypgave vblægges over thingsæfte og aalæste Gjældsbreve m. m.

Karøelønnen for en Tjenestefarl er fra 25 til 40 Spd. og for en Tjenestepige fra 12 til 20 Spd.; Dagslønnen for Randfolk fra 48 til 72 Skilling og for Fruentimmer 36 Skilling naar Arbejderen selv holder sig Koft; Fruentimmerne betales 24 Skilling daglig naar de tillige erholde Koft. Handels- og Contoirbejstene have fra 60 til 150 Spd. aarlig samt desuden Logis, Spise og Vass.

I Byen er en Sparebank, hvis Virksomhed, efterat Planen for samme var approberet ved høieste Resolution af 1ste Novb. 1836, begyndte i Febr. 1837. En Afskrift følger hermed, som viser sammes Tilstand ved Udgangen af Aarene 1837, 38, 39 og 40.

Af Dplysningsvæsenets Understøttelsesfond blev i Aaret 1840 for Byens Regning optaget et Laan stort 2000 Spd.; heraf er en Deel anvendt til Anlæg af en Vandledning for Byen. Omtrent midt i Byen findes allerede Vandsum med Spring, der giver det bedste Haab om, at Byen ikke vil komme til at savne godt Vand, da samme, uagtet den usædvanlige tørre Høst og Vinter (1810 og 1811) hidtil ikke har været standset. Flere lignende Vandsumme ville blive opførte søndens og nordensfor denne.

Byens Bogtrykkeri, som siden 1838 har været i stadig Driiv, underholder en Kvis, der udkommer 2 Gange ugentlig, og revideres ved en af Middelskolens Lærere, hvis Fortjeneste det er, at den maa anses for et af Landets bedre Provindsblade. Avisen udgives for et Interesseskabs Regning, hvorimod hvad som

isvrigt arbeides ved Bogtrykkeriet meer for Regning af dettes Eier, som forstaaer Bogtrykkerkunsten. Han har ogsaa etableret en Boghandel, men som ikke synes at love megen Fremgang.

Et lidet Stykke søndenfor Byen og Stranden er i Lebet af de sidste 5 Aar anlagt og indviet en Kirkegaard for Præstegjeldet, af hvilken Landdistriktet har bekostet de $\frac{1}{2}$ og Byen $\frac{1}{2}$ Dele. Den ældre ved Kirken inde i Byen liggende Kirkegaard, benyttes saaledes ikke mere. Det anses tvivlsomt om den nye Kirkegaard vil svare til Hensigten, da der er Vand i Dybet. Dette har foranlediget Tromsø Landdistriktets Formandskab til at ansøge om naabigst Tilblivelse til at anlægge en særskilt Kirkegaard paa Jasklandet ligeoverfor Byen.

Ved Sammenkud eller Actietegning af Byens Indvaanere er samlet et Beløb af omtrent 500 Spd., der skal anvendes til Dypførelse af et Badehuus i Byen, hvilket er under Arbejde. Man agter at pantsætte det for et forventende Pengelaan, som skal anvendes til Indretningens Istandbringelse. Den antages at ville komme til at koste omtrent 1000 Spd. I samme skal være forenet rustikt Dampbad samt kolde og varme Søbade.

Byens Vorighed og Formænd lode i Aaret 1835 etablere en Borgerpatrøulle i Tromsø, i det Byens Skatteyndende Indvaanere, 2 eller 3 hver Nat, efter Tilfælde skulle patrøullere i Byens Gader. Endsskint denne Indretning ikke har Lovsjemmel og de, som ikke godvilligen saaledes ville patrøullere, altsaa ikke kunne tvinges dertil eller ilægges Bøder, bestaaer Indretningen endnu, fordi Enhver indser sammes Gavnlighed. Det vilde formeentlig være hensigtsmæssigt, om det i Udkastet til en ny Brandlov, som forhaabentlig bliver foreslagt næste Stotshing til Behandling, foresloges, at Brandcommissionerne, ialtsald i Forening med Byernes Magistrater og Formænd, kunde organisere deslige Borgerpatrøuller, hvilke ved naabigste Rescripter ere befalede i flere Byer, saasom Trondhjem, Tønsberg etc. Byen kænner isvrigt 1 Postbetjent og 2 Gadevagtere, af hvilke sidste dog kun den ene forretter i Sommermaanederne.

I denne Beretning om Tromsø Byes Tilstand skal Undertegnede endvidere tillade sig at henlede Deres Majestæts Opmærksomhed paa nogle Mangler, hvis Afhjælpen formeentlig vilde for en Deel bidrage til Amtsdistrictets Liv og især til Byens Opkomst. Ideerne dertil ere Andres og Emnet har i længere Tid været Gjenstand for Samtaler mellem Byens og Amtsdistrictets Indvaanere. Hertil hører foruden, som allerede bemærket, Dyprettelse af en Hjalpsafdeling af Norges Bank:

- a. At Tromsø Midtelskole opbydes til en fuldstændig lærd Skole, hvilket blandt andet vilde sikke Skolens Existence ved at bidrage til at flere søgte den.
- b. At Skolelærerseminariet paa Trondenes henslyttes til Tromsø. Gavnligheden heraf er — saavidt Mjenes — tilstræffeligen viist i et Par Dypsafter i Tromsø Tidende, est. No. 38 og 39 m. H. for forrige Aar, hvortil Amtet tillader sig at henvise.
- c. At Byen og Tromsø Landfogns ydes Hjælp til Dypførelse af en ny Kirke, da den nuværende, hvis Udseende er bestrøvet i Amtmand Bloms Bemærkninger paa Reise i Nordlandene (udgivet 1830) pag. 295, ikke passer for Stedet og Tidens Førdringer. Finmarkens Amtsdirection har herpaa gjort opmærksom i Skrivelse til det Kongelige Kirke-Departement af 17de Sept. f. A., hvortil Amtet tillader sig at henvise.
- d. At Tromsø-Stranden med flere Huse henlægges til Byen, hvilket især er af Bigtighed, for at det strængere Dyplyn, som gjelder ved Byernes Brandværten, kan gøres gjældende for Strandens Huse, af hvilke, da de tilføde Byen, man ellers letteligen er udsat for Ildbrand. Det Kongelige Finants-Departement har i denne Henseende gjort fornøden forberedende Foransaltning, ved at lade Kart tegne over Byen og Stranden m. v.
- e. Et Lugthuus's Dyprettelse i Tromsø. Herom har Øst- og Vest-Finmarkens Amtsfornandskab i 1840

anbraget, saaledes som Amtets Skrivelse til det Kongelige Justits- og Politidepartement af 13de Juni f. A. indeholder. Hvad der blandt andet er anført, nemlig at „naar Personer i Finnmarken dømmes til Tugthuudsstraf om Høsten, maa de den hele Winter henstikke i Arrest — forsaavidt de ere undergivne en saadan — da det først næste Aar lader sig gjøre at transportere dem til Straffeanstalten“ — synes især at tale herfor. I hele sidste Winter have ogsaa Personer, som Høsten iforveien vare domfældte til Tugthuset, maattet henstikke i Tromsø Arrest.

- f. Maaſtee burde ogsaa med Tiden tænkes paa Oprettelse af en Stiftsoverret for en Deel af Nordlands og hele Finnmarkens Amt. For Finnmarkens Amt passer nu alle Justitsſager forbi Melleminstansen, ſjænt ſaadant, forsaavidt angaaer Senjen og Tromsø Fogderi og Tromsø By, neppe er lovhjemlet. Indvaanerne af dette Amt synes imidlertid i denne Henseende at burde nyde denne Betryggelse for Retſkærbhedens Haandhævelse, som er bleven Rigets evrige Indvaanere tilſæet.

Da Undertegnede paa 3die Aar har opholdt sig her i Districtet og deraf i de sidste 1½ Aar har beſtyret nærværende Amtsembede, ſkulde det synes som at der ikke kunde mangle mig den Kundſkab, der udfordres til fyldeſgjørende at afgive nærværende underdanigſte Beretning. Det maa imidlertid erindres, at jeg som Byfoged i Tromsø ſamme Tid ſaaogdtſom udelukkende har maattet opholde mig i denne By, uden at være levnet Afgang til at bereiſe videre, end enkelt Deel af dette vidtſtregte Amtsdistrict, og at jeg derfor langſtra er noie localiſeret i ſamme. Som Følge heraf har jeg ved Udarbejdelsen af nærværende Interetning hvad Vſt-Finnmarken angaaer, næſten ordlydende afſkrevet hvad der fra Fogden ſammekeds er bleven meddeelt og hvad Veſt-Finnmarken betræffer ligeledes paa det nærmeste fulgt Beretningerne fra Hammerſtads og Alens Fogder. For Senjen og Tromsø Fogderies og Tromsø Byes Vedkommende have derimod Omſtændighederne gjort det til en Nødvendighed for mig at arbejde paa egen Haand, dog ſaaledes, at jeg har havt nogen Beſteebning af de fra en Deel af Fogderiets Lensmænd meddeelte Oplyſninger. Det har været en Følge af Undertegnedes Mangel paa noie Kendskab til Districtet, at nærværende Beretning er bleven vidtſtregere, end uden dette vilde været Tilfælde, eſterdi jeg desformedeſt kun ſjelden for Vſt- og Veſt-Finnmarkens Vedkommende har turdet forlade de Indberetninger, som ere modtagne fra Localyndige, af Frygt for at forvanſte Sandheden. De forſkjellige Dele af Amtsdistrictet ere derfor omhandlede ſærligt, hvilket har foranlediget Øjentagelſer. Paa den anden Side formodes, at flere Bemærkninger, ſom ere gjorte om enkelte Dele af Districtet, muligens ogsaa paaſe paa andre Egne i ſamme. Jeg har imidlertid troet det at være rigtigere at udsætte mig for den Anke: at jeg har været baade vidtſtregt og ufuldſtændig, end at anføre Noget, ſom jeg enten ikke havde Hjemmel for eller ikke var vis paa at være rigtig.

Finnmarkens Amt, Tromsø den 17de Marts 1841.

Underdanigſt

M. Lie,

Byfoged i Tromsø og conſtitueret
Ammmand i Finnmarken.